

JAN TENNØE

Advokat med møterett for Høyesterett

Grindbakken 58, 0765 Oslo

Tlf. 92 21 98 90, 0033 632 94 74 93 Mail: tennoe.jan@orange.fr

Stevning til Oslo tingrett

Saksøker: Fredrik Fasting Torgersen

Enebakkveien 52, 0657 Oslo

Prosessfullmektig: Jan Tennøe
Grindbakken 58
0765 Oslo

Saksøkt 1. Staten v/Justisdepartementet v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
postboks 8026 Dep, 0030 Oslo post@gjenopptakelse.no

2. Staten v/Justisdepartementet v/Riksadvokaten
postboks 8002 Dep, 0030 Oslo postmottak@riksadvokaten.no

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten
Pilestredet 19, 0164 Oslo postmottak@regjeringsadvokaten.no

Innledning

Gjenopptakelseskommisjonen har to ganger (i 2006 og 2010) avslått Fredrik Fasting Torgersens begjæringer om gjenopptakelse av Eidsivating lagmannsretts fellende straffedom av 16.juni 1958 mot ham for drap mv. **Saken gjelder** spørsmålet om vedtakene er ugyldige. Som ugyldighetsgrunner påberopes først og fremst at bevisene slik de nå må forstås, ikke gir kommisjonen anledning til å avslå gjenopptakelse. Dernest anføres at kommisjonens saksbehandling, begrunnelser og konklusjoner lider av så mange og eksepsjonelt store feil som alle går i samme retning, at vedtakene, uansett dette, er ugyldige fordi feilene må antas å ha vært utslagsgivende for det resultat kommisjonene har kommet til. Dessuten anføres at påtalemyndighetens behandling av saken i 1957 – 1958 er gjenopptakelsesgrunn fordi disse feilene fra påtalemyndighetens side medfører at det er tvilsomt eller meget tvilsomt om dommen mot Torgersen er riktig.

Feilene i kommisjonsvedtakene som alle går i Torgersens disfavør, er så grove og så mange at det er vanskelig å forstå at slikt kan skje i en rettsstat som vi ønsker at Norge skal være. Tanken ledes i stedet hen på regimer hvor andre hensyn enn sakens bevisligheter er avgjørende for hva resultatet blir.

Uansett hvor uenig jeg i mitt liv som advokat har vært i en rettergangsavgjørelse, har jeg alltid vært i stand til å forstå det resonnement som ligger bak avgjørelsen. I Torgersens sak er det ikke slik. Ikke bare én gang, men en rekke ganger har jeg måttet stille meg helt uforstående til kommisjonenes logikk og resonnementer.

Bevisføring i stevningen

Bevisene i saken utgjøres av de dokumenter som ble forelagt de to kommisjonene og følgelig ligger til grunn for disse to kommisjonenes avgjørelser. Dette er hovedsakelig følgende dokumenter:

- En del av etterforskningsdokumentene fra 1957/58,
- De sakkyndige forklaringer fra den gangen for 3 tekniske bevis som senere har vist seg å svikte, rettsbok og dom av 16.juni 1958,
- Avisreferater fra hovedforhandlingen i 1958 fra de 7 avisene Aftenposten, VG, Dagbladet, Vårt Land, Arbeiderbladet, Morgenbladet og Morgenposten,
- Uttalelser fra sakens lagmann og aktor i anledning mulig gjenopptakelse i 1958/59,
- Sakkyndige erklæringer fra de seneste 15 år om de 3 bevisene,
- Torgersens to siste gjenopptakelsesbegjæringer,
- Påtalemyndighetens svar på disse gjenopptakelsesbegjæringene og kommentarer i anledning disse,
- Diverse andre uttalelser og innlegg i saken,
- De to kommisjonsavgjørelsene fra 2006 og 2010.

Til sammen omtrent 4.000 sider.

I nærværende stevning vil jeg ikke fremlegge noen av disse dokumentene, idet mine motparter er i besittelse av de samme dokumenter som meg. Heller ikke vil jeg i stevningen spesifikt henvise til de forskjellige steder i disse dokumentene der ordlyden er bevis for de standpunkter som er inntatt i 1958 og senere og som nå medfører og viser at kommisjonene har gjort store feil i sin behandling av saken. Motpartene vil for alle mine anførsler på grunn av sitt inngående kjennskap til saken, detaljert vite hvilke dokumenter og hvor i disse dokumentene jeg finner belegg for mine anførsler. Når saksforberedelsen har avklart hvor det foreligger uenighet om faktum, vil jeg i eget dokument på fullstendig måte angi de nødvendige henvisninger. Dessuten tar jeg da, fortrinnsvis i samarbeid med motpartenes prosessfullmektig, sikte på å fremlegge saksdokumentene i en orden slik at man samtidig får et oversiktlig faktisk utdrag.

Disposisjon for stevningen:

1. Sakens bakgrunn
2. Bevisene i saken i 1958
3. Svikten for de tre bevisene
4. Påtalemyndighetens behandling av saken
5. Bevisenes forholdsmessige betydning
6. Gjenopptakelseskommisjonenes vurdering av de tre bevisene og feilene disse hadde
7. Begrenset adgang for Gjenopptakelseskommisjonen til å fravike det gamle skyldgrunnlaget

8. Kommisjonenes generelle begrunnelse for å avslå gjenopptakelse
9. Øvrige feil i kommisjonenes vedtak
10. Tilfeldigheter
11. Oppsummering av gjenopptakelseskommisjonenes store feil
12. Grunnlagene for ugyldighet for kommisjonenes vedtak
13. Grunnlaget for å saksøke Riksadvokaten
14. Diverse
15. Avsluttende oppsummering

1. Sakens bakgrunn

Rigmor Johnsen ble drept natten til den 7. desember 1957. Omtrent samtidig med drapet, kl.00.58, ble Fredrik Fasting Torgersen pågrepet. Men ikke som mistenkt for drapet, for dette var ennå ikke oppdaget. Pågripelsen skyldtes at han syklet uten lykt i en av Oslos gater med en sykkel som var for liten for ham, og politiet trodde derfor at sykkelen kunne være stjålet, hvilket den ikke var.

Før man rakk å oppklare dette og slippe Torgersen fri, allerede en halv time etter pågripelsen, ble drapet oppdaget. Politiet la fra første stund etter oppdagelsen av drapet til grunn at de allerede hadde pågrepet rette person, nemlig Torgersen. Hans gamle mor ble således vekket opp samme natt der hun bodde og bedt om forklaring om hva hun visste om sønnens gjøremål denne natten.

Politiet etterforsket således ikke drapet på vanlig måte med sikte på å finne ut hvem som var gjerningsmannen. I stedet gikk etterforskningen ut på å skaffe bevis for at Torgersen var skyldig. Den viktigste delen av "etterforskningen" for påtalemyndighetene synes etter hvert å ha blitt å finne frem til sakkyndige som kunne forsikre den dømmende rett om at enkelte spor, 3 stykker i alt, som politiet hadde funnet frem til, var absolutt sikre bevis for at Torgersen hadde vært på gjerningsstedet. Dette siste er det ingen tvil om at påtalemyndighetene klarte, og det med glans. Mer uriktig enn i Torgersens sak er vel bevis i en straffesak aldri blitt vurdert i Norge av "sakkyndige". Feilene er så store og elementære at det er helt umulig å forstå at de sakkyndige kan ha forklart seg sant. Det var påtalemyndigheten som foreslo alle de sakkyndige som ble oppnevnt, mens Torgersens forslag alle ble avslått.

Disse 3 bevisene og de sakkyndige forklaringene om disse bevisene er slik at de kan etterprøves av dagens vitenskapsmenn selv om mange år er gått. Slik etterprøving har funnet sted og de sakkyndiges forklaringer fra 1958 for de 3 bevisene er blitt underkjent. 2 av bevisene faller inn under området til Den rettsmedisinske kommisjon (RMK), og denne kommisjonen har også underkjent de sakkyndiges forklaringer fra 1958 for disse to bevisene. Dette er årsaken til at vi i dag med full sikkerhet kan legge til grunn at Torgersen ble domfelt på grunnlag av en uriktig vurdering av disse 3 bevisene. Og som jeg senere i stevningen skal begrunne: Det ble ikke bare gjort små feil av de sakkyndige. Tvert i mot konkluderte de så feil og så i strid med virkeligheten at det ikke synes å være annen mulighet enn at de forklarte seg bevisst uriktig i Torgersens disfavør.

I rettsaken mot Torgersen i 1958 forklarte de sakkyndige at **tannbittmerkene** i brystet på avdøde bare kunne være avsatt av Torgersen og ingen andre (altså et 100,0 % sikkert bevis). I dag legger de sakkyndige til grunn at dette beviset er helt verdiløst som et bevis mot Torgersen, og at det i stedet er egnet til å utelukke ham som gjerningsmann. **Barnålene** i Torgersens klær ble i 1958 forklart å være så aldeles uvanlige i form og lengde og så fullstendig like barnålene på et tre på gjerningsstedet

at man med meget, meget stor sannsynlighet kunne legge til grunn at de stammet fra et inntørket juletre på gjerningsstedet (altså et bevis som ifølge sakens aktor, Dorenfeldt ga mer enn 99,9999 % sikkerhet for at Torgersen hadde vært på gjerningsstedet). I dag må man legge til grunn at disse tre forhold ved nålene ikke bare ble fremstilt feil, men at det var usant aldeles uten rot i virkeligheten.

Om det tredje beviset, **avføringen** på Torgersens sko, forklarte de sakkyndige i 1958 at det var overveiende sannsynlighet for at avføringen stammet fra gjerningsstedet. Dagens vitenskap og RMK uttaler at de sakkyndige den gangen med de metoder de da hadde til rådighet, ikke i det hele tatt hadde mulighet til å ha noen som helst sikker formening eller formening i det hele tatt om et spesielt opphavssted for avføringen. Heller ikke ble de undersøkelser som var tilgjengelige den gangen for best mulig å komme til et slikt resultat, gjennomført. Dette beviset er derfor meget klart svekket i forhold til i 1958.

Ut over disse tre bevisene var det ingen bevis som med noen grad av sikkerhet viste at Torgersen var gjerningsmannen, bare noen indisier som muligens fikk en viss vekt og betydning på grunnlag av de 3 sikre bevisene man allerede hadde. Det er derfor ingen tvil om at disse tre bevisene dannet hele eller henimot hele grunnlaget for domfellelsen av Torgersen. Heller ikke er det tvil om at det utelukkende var de uriktige sakkyndige forklaringer som dannet grunnlaget for den overveldende sikkerhet de tre bevisene ble oppfattet å gi i Torgersens disfavør.

Etterforskningen som sådan som politiet foretok, må karakteriseres som mangelfull fordi den først og fremst gikk ut på å bevise Torgersens skyld. De spor som ikke pekte mot Torgersen ble *således ifølge påtalemyndigheten* verken beskrevet eller etterforsket. Et eksempel er fotspor på gjerningsstedet som ikke samsvarte med de skoene som politiet mente at Torgersen kunne ha hatt på seg ved de to anledninger han angivelig hadde vært der. Et annet eksempel er at politiet ikke prøvde å finne ut hvor avdøde hadde urinavgang i forbindelse med dødsfallet. På det angivelige gjerningsstedet var det ikke, hvilket ville vært et avgjørende bevis i Torgersens favør om urinstedet var blitt funnet.

I juni 1958 ble Torgersen domfelt for drapet til livsvarig fengsel og 10 års sikring etter en hovedforhandling som startet den 2. juni og ble avsluttet den 16. juni. Han slapp ut fra fengsel og sikring i februar 1974 og er senere ikke domfelt for noe straffbart forhold. I løpet av soningstiden satt han 2 år og 7 måneder i sammenheng i fullstendig isolat uten tilgang til noe som helst som kunne hjelpe til å fordrive tiden. Torgersen har fra første stund konsekvent fastholdt sin uskyld. Han har på denne bakgrunn 5 ganger gjennom de mer enn 50 år som har gått, begjært saken gjenopptatt. Alle begjæringene er avslått henholdsvis i 1973-76, 1999-2001, 2006 og 2010. Den første gjenopptakelsesbegjæringen fra 1958 ble avbrutt fra Torgersens side.

Torgersen ble mot slutten av sin soningstid rådet til å søke benådning for å avkorte soningstiden, noe han avsto å gjøre. Hans begrunnelse for ikke å søke var at han ikke hadde noe å søke benådning for.

5 personer har deltatt i avgjørelsen hver av de to gangene gjenopptakelseskommissjonen har avslått begjæringene i 2006 og 2010, og ingen av personene som deltok i den første avgjørelsen deltok (formelt) i den siste avgjørelsen, hvoretter jeg ser det slik at det er to forskjellige kommisjoner som har fattet 2 forskjellige avgjørelser. Begrunnelsene som er gitt, er i utgangspunktet identiske, idet kommisjonen av 2010 uttrykkelig (side 12 og 114 nederst) har lagt begrunnelsen som kommisjonen av 2006 ga for sitt vedtak, til grunn som sin, dog slik at den siste kommisjonen har kommet med en del tillegg til begrunnelsen av 2006 i anledning nye anførsler.

Det anføres at vedtakene fra de to gjenopptakelseskommisjonene er ugyldige. Egentlig er det nok at det siste vedtaket blir kjent ugyldig, men den nære sammenheng mellom vedtakene medfører at begge vedtakene påstås ugyldige. Jeg antar at påstand om at begge vedtak kjennes ugyldige ikke skaper ekstra arbeid i saken idet det første vedtaket likevel er en del av det siste.

Saken dreier seg i hovedsak om følgende problemstillinger: Først i hvilken utstrekning de 3 bevisene har sviktet og i hvilken utstrekning kommisjonene legger denne bevissvikten til grunn for sin avgjørelse. Dernest om det fortsatt foreligger nok bevis som kan begrunne Torgersens skyld med den sikkerhet som en straffedom forutsetter. Det tredje spørsmålet er av mer juridisk art, nemlig i hvilken utstrekning gjenopptakelseskommisjonene, selv om det er bevis nok i Torgersens disfavør, har anledning til å avslå en gjenopptakelsesbegjæring med grunnlag i den gamle dommens skyldvurdering når denne skyldvurderingen lider av så store feil at kommisjonen må til med en ny (sin egen!) skyldvurdering, jfr. stevningens pkt 7.

Det avgjørende spørsmålet er om avslagene er ugyldige. Det er mange ugyldighetsgrunner: Verken bevisene slik de vurderes i dag eller skyldvurderingen fra 1958 holder til å avslå gjenopptakelse. I tillegg kommer en rekke andre ugyldighetsgrunner med grunnlag i de mange eksepsjonelt store/grove feil kommisjonene har gjort seg skyldig i ved behandling av Torgersens begjæringer: Ugyldighet på grunn av en rekke uholdbare/ulogiske begrunnelser og konklusjoner under veis. Avgjørelsene er vilkårlige. Mangel på adekvat begrunnelse og derfor også adekvat vurdering for at det er tilstrekkelige bevis i Torgersens disfavør. Mangel på vurdering av betydningen av at sakens sikreste bevis helt har sviktet. Mangel på samlet vurdering av betydningen av at alle 3 bevisene har sviktet. Begrunnelser som er uten innhold og fornuftig mening. De fleste av feilene er så store at det anføres at hver enkelt av dem leder til ugyldighet. Dessuten anføres at summen av feilene selvsagt også medfører ugyldighet. Fordi alle feilene går i samme retning, blir det ekstra klart at feilene har vært utslagsgivende for resultatet som kommisjonene har kommet til.

I tillegg anføres at påtalemyndigheten, til dels ved uredelig behandling av saken, har gjort så store feil i disfavør av Torgersen at dette alene eller sammen med sakens øvrige feil medfører at saken må gjenopptas fordi disse feilene medfører at det er meget tvilsomt om dommen mot Torgersen er riktig. Det anføres også at både påtalemyndigheten og en av de sakkyndige har opptrådt straffbart under rettssaken slik at dette er en ubetinget gjenopptakelsesgrunn.

Utover anførsel om ugyldighet nedlegges det så påstand om at retten skal gi dom for gjenopptakelse, subsidiært påstand om at retten skal gi pålegg om at Riksadvokaten eller Gjenopptakelseskommisjonen skal begjære saken gjenopptatt.

2. Bevisene i saken i 1958

I 1958 forelå de 3 nevnte spor (bevis) som den gangen ga en overveldende sikkerhet for at Torgersen var gjerningsmannen. Disse bevisene har vist seg å svikte, men ikke fullstendig, bare nesten fullstendig. Jeg kommer tilbake til omfanget av svikten i pkt.3 og kommisjonens oppfatning av svikten og betydningen av kommisjonens oppfatning i pkt.6.

Utover disse 3 bevisene forelå det bare indisier med svært begrenset vekt, om noen vekt i det hele tatt, som talte mot Torgersen. Aktor, statsadvokat Dorenfeldt, sa for eksempel i sin prosedyre at både barnålsbeviset og tannbittbeviset hver for seg og alene ville gitt tilstrekkelig sikkerhet for at

Torgersen skulle finnes skyldig. Jeg antar at denne vurdering er helt riktig. For fullstendighets skyld skal også nevnes at Dorenfeldt sa at saken uten de 3 bevisene hadde nok bevis til domfellelse. Denne uttalelsen betrakter jeg som åpenbart uholdbar og en taktisk uttalelse i tilfelle det senere skulle bli avslørt at alle de sakkyndige erklæringene om de 3 bevisene var uriktige.

Det ble ført 71 vanlige vitner for den dømmende rett. Slik Gjenopptakelseskommissjonen ordlegger seg, kan man tro at en mengde av disse vitneforklaringene knytter Torgersen til drapet. Men dette er ikke riktig. Felles for alle vitneforklaringene var at ingen av dem kunne knytte Torgersen til den drepte, gjerningsstedet eller eiendommen Skippergata 6 b (hvor drapet ble begått).

Kommisjonen av 2010 uttaler (som en tilleggsbegrunnelse i forhold til kommisjonen av 2006) at det foreligger *"en rekke vitneforklaringer som knytter Torgersen til den drepte, gjerningsstedet og Skippergata 6 b"*. Dette er direkte usant og fri diktning fra kommisjonens side uten holdepunkter i de forklaringer som ble avgitt. Denne uttalelsen fra kommisjonen viser at kommisjonsmedlemmene i kommisjonen av 2010 ikke har satt seg inn i bevisene i saken eller verre: kommisjonsmedlemmene argumenterer mot bedre vitende med bevis som de vet ikke eksisterer. Dette er da en av de klare feilene som er gjort, men i dette tilfellet i motsetning til alle de andre feilene, er det bare den ene kommisjonen som har gjort denne feilen. (Alle de andre feilene er mao gjort i 2006 vedtaket som er en del av 2010 vedtaket.)

19 sakkyndige ble ført som sakkyndige vitner for den dømmende rett. Kommisjonene legger til grunn at den alminnelige adgangen til å stille spørsmål til disse, borger for at bevisene ble riktig vurdert. Hvordan kommisjonene kan legge en slik forutsetning til grunn når det er på det rene at de sakkyndige hadde og ga uttrykk for det vi vet i dag, nemlig en helt uriktig oppfatning av bevisene, er umulig å fatte for meg. Faktisk ga de sakkyndige under rettssaken enda mer uriktige uttalelser enn det de hadde gitt tidligere i sine skriftlige erklæringer. Kommisjonenes slutning er fornuftsstridig. Hvordan 10 personer kan finne på å gi skriftlig uttrykk for en slik fornuftsstridig slutning etter måneders betenkningstid, er det vel bare de selv som kan forklare.

Kommisjonene uttrykker også at det forelå en rekke andre bevis "dokumenter, fotografier og gjenstander" som ble dokumentert eller forevist i retten) i disfavør av Torgersen. Jeg er etter gjennomgang av sakens bevisligheter ukjent med at slike bevis av noen betydning forefinnes, og jeg overlater til motpartene i første omgang å forklare hvilke bevis dette er og i tilfelle det virkelig her skulle foreligge slike bevis av betydning, begrunne hvordan og i hvilken grad disse bevis taler for Torgersens skyld. Deretter vil jeg komme tilbake med mine kommentarer i anledning slike anførsler.

Etter at bevisverdien av de 3 sikreste bevisene er korrigert i henhold til hva man kan utlede med dagens vitenskap, er jeg av den oppfatning at bevisene i saken samlet sett ikke med den sikkerhet som kreves i straffesaker, kan begrunne at Torgersen er gjerningsmannen. Men som nevnt, vil det være unaturlig at jeg går inn på disse bevisene før motpartene har gitt sine begrunnelser.

Det var også bevis i saken som talte i Torgersens favør. Men med den store sikkerhet som de 3 feilvurderte bevisene skapte, er det forståelig at det i 1958 ble sett bort fra disse bevisene. I den situasjonen som man nå har uten sikre bevis i Torgersens disfavør, må imidlertid disse bevisene komme til sin fulle rett.

Torgersens alibi

Torgersens kanskje beste bevis var hans alibi. Både han, moren og søsteren avga i hovedsak like forklaringer om at han hadde vært hjemme på det avgjørende tidspunkt. Også den ene brorens forklaring støtter alibiet. Forklaringene er så spesielle og spesifikke at det kan utelukkes at de ved en tilfeldighet er sammenfallende. Det er også på det rene at moren, søsteren og broren samt Torgersen selv avga sine forklaringer uten at de tre hadde hatt noen som helst mulighet til å samtale om dem med Torgersen selv etter pågripelsen av ham. Slik saken lå an, kan det også ses bort fra at forklaringene ble avtalt dem i mellom før pågripelsen. Både fordi man nok da blant annet hadde falt ned på en enklere og klarere forklaring enn den som ble avgitt til politiet, dernest fordi saken neppe lå slik an at det var grunnlag for å avtale noe som helst om et alibi før Torgersen ble pågrepet.

Kronvitnet Gerd Kristiansen og Dorenfeldts underslag av omstendighetene omkring dette vitnet.

Selve alibiforklaringene gikk ut på at Torgersen hadde vært på sitt rom med en kvinne som Torgersen påsto hadde fornavnet Gerd. Ingen av familiemedlemmene så denne kvinnen, men de hadde hørt at en kvinne forlot leiligheten sammen med Torgersen. Politi og påtalemyndighet klarte tilsynelatende aldri å finne ut noe mer om denne Gerd. Heller ikke Torgersen klarte det. Alibiet led sterkt under dette da Torgersen ble domfelt, og aktor spottet Torgersen for denne uriktige alibipåstand fra hans side under prosedyren.

Under hovedforhandlingen viste det seg imidlertid at to vitner (Ruth Klausen, 37 år og Ragna Noreng) meldte seg for politiet, antagelig 11. juni og forklarte at en 18 år gammel kvinne ved navn Gerd Kristiansen som hadde arbeidet samme sted som dem (i en skotøyforretning i Storgaten), hadde forklart til Ruth Klausen både den 7. desember og dagene deretter at hun (Gerd) var den kvinnen som var blitt syklet ned til sentrum av Torgersen natten til 7. desember. Politiet arbeidet med ekspressfart (og avventet formodentlig ikke forholdsordre fra Dorenfeldt fordi tiden ikke strakk til til det) og fikk tak i Gerd Kristiansen som avga forklaring den 11. og 12. juni. Dessverre avga hun forklaring med ektemannen til stede, hvilket neppe økte sjansene for en korrekt forklaring fra hennes side. Hun hadde giftet seg med sin mann i begynnelsen av november 2007 og benektet i avhørene fullstendig at hun hadde vært sammen med Torgersen på hans rom (en måned etter vielsen) og deretter blitt syklet ned til sentrum slik Ruth Klausen påsto at hun hadde forklart til henne. Likevel slapp det ut av henne under avhøret at hun fikk *"nærmest et sjokk"* da hun hadde lest i avisene at Torgersen påberopte seg at han hadde vært sammen med en Gerd på sitt soverom på drapstidspunktet.

Gerd hadde også ifølge Klausen og Noreng hatt store smerter i brystet da hun innfant seg på sitt arbeid den 7. desember. Gerd hadde ikke villet gi noen forklaring på hva smertene skyldtes så lenge hun arbeidet i forretningen. I politiavhøret den 12. juni forklarte hun at smertene måtte ha sin årsak i at hun hadde løftet noen tunge kartonger med sko, noe som ikke står til troende ifølge Klausen/Noreng. Men det er også på det rene at hun etter noen få dager hadde oppsøkt lege på grunn av smertene og hadde forklart til Klausen/Noreng etter legebesøket at hun hadde tre brukne ribben. En forklaring om en sjalu og sint ektemann etter hustruens bytur på egen hånd natten 6/7 desember ville stått mer til troende som årsak til de brukne ribbena enn pappesker med sko.

Påstand sto mao mot påstand mellom to personer. Noreng kunne bare bekrefte at Klausen hadde fortalt om Gerds forklaring til henne. Men Ruth Klausen forklarte til politiet 12. juni at Gerd i dagene etter 7. desember også hadde forklart om sin sykkeltur og sitt kjennskap til Torgersen til flere andre i

forretningen der de arbeidet, ikke bare til henne. Ingen saksdokumenter som har latt seg oppspore viser imidlertid ytterligere etterforskning fra politiets side om dette til tross for at en slik etterforskning ville dreiet seg om ytterst sentrale bevis i saken. Når man ser av andre saksdokumenter hvordan Dorenfeldt påla politiet å stanse ytterligere etterforskning som kunne gå i Torgersens favør vedrørende Støleggen, er det nærliggende å legge til grunn at Dorenfeldt også her nedla et forbud mot ytterligere etterforskning, men denne gangen bare muntlig, han var jo opptatt i retten i disse dagene.

Torgersens forsvarer, h.r.advokat Blom, begjærte aldri at de 3 kvinnene og andre av de butikkansatte som ifølge Ruth Klausen hadde hørt Gerds forklaring, skulle føres som vitner i saken. Årsaken er svært enkel. Påtalemyndigheten underslo dette beviset, noe Bloms kopisett av sakens dokumenter viser. De tre kvinnene samt butikksjefen som angivelig ga Gerd avskjed fordi han ikke ville at det skulle bli kjent at forretningen var innblandet i Skippergatemordet, ville vært særdeles sentrale vitner til fordel for Torgersen. Det ville også de andre butikkansatte som Gerd hadde betrodd seg til, vært. Men de ble verken påberopt eller ført som vitner under saken fordi Blom aldri fikk kjennskap til hva disse personene kunne forklare seg om. Dorenfeldt underslo at disse vitnene hadde meldt seg og var blitt avhørt mens hovedforhandlingen pågikk. Det er aldeles utenkelig at den meget erfarne og svært dyktige advokat Blom ikke ville ha krevet disse vitnene ført i retten om han hadde kjent til dem. Det var jo, sett fra Torgersens side, kronvitnet i saken, vitnet som hadde vært savnet helt siden 7. desember, vitnene som kunne fått den siste biten av puslespillet for Torgersens alibi på plass. De to kvinnene Klausen og Noreng som avga politiforklaringer, har senere forklart at de var meget forbauset over at de ikke ble innkalt som vitner i saken.

For fullstendighets skyld skal dog nevnes at Blom antagelig fikk forklaringen til Gerd Kristiansen av 11. juni, men denne forklaringen alene hvor hun benektet alt samvær med Torgersen, hadde ingen verdi. Det var forklaringene fra Noreng og Klausen og dessuten forklaringene fra mulige andre personer i forretningen som kunne styrke Klausens forklaring, som ville tilført saken en ny og svært interessant dimensjon sett fra forsvarerens side.

Når Dorenfeldt gikk til det ytterliggående skritt å undersøke et av de desidert viktigste av Torgersens bevis i saken, var det neppe fordi et slikt bevis alene kunne ha rokket ved skyldspørsmålet slik dette lå an. Dertil var de 3 bevisene alt for sikre slik de sakkyndige ordla seg. Faren som Dorenfeldt må ha ant, var at noen på bakgrunn av et alibi som kunne ha fortonet seg som sikkert, kunne ha funnet på å stille spørsmål ved om de tekniske bevis virkelig kunne være riktige, mao om de sakkyndige forklarte seg korrekt eller ei. Og da har nok Dorenfeldt forstått at hele saken kunne ha raknet, jfr senere i stevningen.

For å avverge misforståelser presiseres allerede nå at Aftenposten Aften den 12. juni adviserte en mulig ny Gerd som skulle ha blitt politiavhørt samme formiddag og at det skulle avklares mellom aktor og forsvarer om dette vitnet skulle føres. Det er nemlig tidligere blitt misforståelser her. Statsadvokat Kattelund påstår at dette avisreferatet beviser at Blom fikk kjennskap til Gerd Kristiansen. Men det er avklart for flere år siden at dette avhøret dreide seg om Eva Karin Larsen som ved en tidligere anledning hadde vært på Torgersens rom, og ikke den i desember 2007 nygifte Gerd Kristiansen.

Mangel på rusk og rask i Torgersens klær fra gjerningsstedet

Det var i Torgersens klær man fant de 5 barnålene som sammen med tannbittbeviset ble det tyngste

beviset mot ham. Dersom det skulle være slik at han hadde på seg klærne hvor barnålene ble funnet da han først drepte og deretter anbrakte Rigmor Johansen i kjelleren i Skippergata 6 b, er det ut fra det som befant seg i kjelleren meget usannsynlig at han ikke fikk meget mer av rusk, skitt og lort på disse klærne som kunne spores tilbake til gjerningsstedet enn kun de 5 barnålene. Jfr særlig den treull som befant seg på stedet og som ifølge den sakkyndige Printz absolutt skulle ha festet seg til klærne.

Heller ikke blod og avføring på Torgersens klær etter flytting av avdøde

Men mer påfallende er det at Torgersen med disse klærne kan ha klart å flytte avdøde fra stedet hun skal ha blitt drept til stedet der hun ble funnet uten at klærne hans i vesentlig grad ble tilsølt av blod fra avdøde og avføring, noe de vitterlig ikke ble. Politiet gjorde den gangen svært grundige undersøkelser av klærne uten å finne noe som helst av dette. Dog fant politiet en rekke mindre flekker på frakken som kunne være gamle blodflekker, men det er ikke slike små flekker Torgersen skulle ha fått på seg, men derimot én eller flere store flekker av blod som selvsagt skulle være ferskt fordi frakken ble undersøkt allerede morgenen etter drapet.

Ikke slam på turnskoene

Heller ikke ser det ut til at politiet fant hans fotspor på stedet. Men viktigere er det at de turnskoene Torgersen ble pågrepet med, ikke hadde slam på seg idet det etter politiets egen beskrivelse av gjerningsstedet var et fuktig slamlag på gulvet der gjerningsmannen gikk i anledning anbringelse av avdøde, samling av materialer til bål og påtenning av liket. Det ser ut til at dette bevis i likhet med alt annet som talte til fordel for Torgersen, ble ignorert i 1958. Påtalemyndigheten har som svar på at en slik innsigelse er fremsatt nå, innvendt at det godt kan ha vært slam på Torgersens sko, men at det ikke var eller er mulig å finne ut av dette fordi man ikke vet hvilke sko Torgersen hadde på seg da han var på gjerningsstedet.

Feilen med denne innvending er imidlertid at politiet pågrep Torgersen bare 2-3 minutter etter at politiet selv mener at han skulle ha forlatt gjerningsstedet. Det er aldri tidligere blitt påstått fra påtalemyndigheten at han hadde skiftet sko på denne korte tiden. Tvert i mot har påtalemyndigheten anført at de skoene han hadde på seg ved pågripelsen var ett av de 3 bevisene (jfr. avføringsbeviset) som viste at han hadde vært på stedet.

Mangel på slam på turnskoene (og sykkel pedalene) viser derfor at Torgersen etter all sannsynlighet ikke kom fra gjerningsstedet da han ble pågrepet og må derfor i likhet med alibiet oppfattes som et bevis egnet til å utelukke Torgersen som gjerningsmann i forhold til påtalemyndighetens teori om hva Torgersen foretok seg drapsnatten. I et hvert fall må fravær av slam medføre at man ikke kan anta at avføring på skoene kan stamme fra gjerningsstedet.

Rigmor Johnsen er neppe drept i trappoppgangen i Skippergata 6b

Påtalemyndigheten har lagt til grunn at Rigmor Johnsen ble drept i trappeoppgangen i Skippergt. 6b og deretter anbrakt i kjelleren der omgivelsene rundt henne ble påtent. Det var imidlertid ikke urin på dette drapsstedet, til tross for at hun tidligere på kvelden hadde drukket noen øl. Dessuten var urinblæren tom under obduksjonen av henne. Hennes istykkerrevne underbukse var våt av urin og indikerer at hun i forbindelse med dødsfallet sannsynligvis har hatt urinavgang. Dette viser/beviser at hun er blitt drept et annet sted enn i trappeoppgangen. Dette andre stedet må da være inne i en av leilighetene i Skippergt. 6b. Urinen fra henne på dødstidspunktet må ha rent ut der. Det kan legges til grunn at Torgersen ikke har hatt mulighet til å utføre udåden på et slikt sted.

Utenkelig at Torgersen eller andre kunne tenke på å gjennomføre en voldtekt i en trappeoppgang

Torgersen er domfelt også for forsøk på voldtekt av avdøde. Det er aldeles ulogisk og usannsynlig at et slikt voldtektsforsøk skal ha funnet sted i trappeoppgangen i eiendommens første etasje ca kl 23.00 - 23.30. Det ville vært overhengende fare for eller sannsynlig at andre av eiendommens beboere eller gjester ville passere dette stedet på vei inn eller ut fra eiendommen mens voldtekten pågikk og oppdage det hele. Voldtektsforsøket har derfor etter all sannsynlighet skjedd et annet sted i eiendommen, formodentlig der hvor urinavgangen har funnet sted. Hvis dette skulle være riktig, utelukker det i så fall at Torgersen er gjerningsmannen.

Tannbittbeviset oppfattes i dag av et flertall av de sakkyndige slik at det kan utelukke Torgersen som biteren eller er et sterkt indisium i denne retning. Men her er de sakkyndiges meninger delte.

Avslutningsvis nevnes at Torgersens atferd etter hans angivelige drap ved å dra hjem for deretter å vende tilbake til åstedet der flerfoldige personer etter all sannsynlighet i mellomtiden ville ha oppdaget både blod og avføring i trappeavsatsen med fare for at dette skulle ha avstedkommet nærmere undersøkelser, er aldeles ulogisk og så risikabel at politiets teori for drapsmannens atferd blir svært usannsynlig.

Hvorvidt de ovennevnte bevis i Torgersens favør beviser at han ikke er gjerningsmannen, er noe man ikke trenger å ta stilling til. For det er selvsagt ikke Torgersen som skal bevise sin uskyld. Derimot synes det rimelig klart at disse bevisene til fordel for Torgersen holdt opp mot bevisene som trekker den andre veien etter at disse er blitt korrigert, medfører at påtalemyndigheten ikke i det hele tatt etter år 2005 har vært i nærheten av å kunne oppfylle sin bevisbyrde for å fastholde Torgersens skyld.

3. Svikten i de 3 bevisene

I 1958 var det ett aldeles sikkert bevis i Torgersens disfavør, nemlig **bittmerkene** (i avdødes bryst). Påtalemyndighetenes "sakkyndige", professorene i odontologi Strøm og Wærhaug, avga forklaringer med svært sikre konklusjoner om at bittmerkene var Torgersens. At andre skulle ha avsatt dem var bare en teoretisk mulighet som det ble forklart at man kunne se bort fra.

Det er først berettiget å stille spørsmålet ved om tannleger utdannet for 60 – 90 år siden i det hele tatt hadde noen kunnskaper som gjorde at akkurat de kunne være sakkyndige på noe slikt. Gode kunnskaper om tannrâte, plombering, tannkjøtt sykdommer eller desslike gir jo intet grunnlag for at disse har noen som helst rede på hvordan bittmerker blir sittende i huden eller brystvevet til en kvinne. Det er grunn til sterkt å kritisere (først og fremst Dorenfeldt, men også de to sakkyndige selv) at de begge ble beskrevet å være "*fremstående og anerkjente vitenskapsmenn på dette felt*" (rettsboken s. 192). Det var de ikke på noen måte. De hadde ingen eller ytterst liten peiling på hva de snakket om, nemlig bittmerker i menneskehud. Både retten og Torgersen samt hans forsvarer ble her regelrett ført bak lyset ved hjelp av usannheter fra Dorenfeldts side.

De to ovennevnte sakkyndige den gangen fortjener mer enn kraftig kritikk for at de fortiet for retten at de ikke en gang var enige om hvilke av Torgersens tenner som hadde avsatt de forskjellige tannmerkene i avdødes hud. Først ca 15 år senere ga Wærhaug opplysninger om at han hadde "glemt" dette. En opplysning om dette ville etter all sannsynlighet ha medført at dette beviset allerede den gangen hadde mistet hele eller det meste av sin verdi. Den påstått sikre identitet

mellom tennene og tannmerkene som Strøm forklarte var helt klargjørende og ga 100% sikkerhet for at Torgersen var biteren, ville vært motbevist bare ved dette. At de sakkyndige den gangen selv forsto hvor stor betydning for bevisets verdi en slik opplysning ville hatt, må heves over all tvil. Det er derfor grunn til å stille et meget stort spørsmålstegn ved deres redelighet. De sakkyndiges erklæringer med fortielse av dette kan på denne bakgrunn ikke karakteriseres som annet enn falske erklæringer i strid med straffelovens § 166, kfr. § 169. Det er nærliggende å anta at påtalemyndigheten, herunder Dorenfeldt, med det engasjement den hadde i forhold til de sakkyndige blant annet med oppfølging av disse forut for rettssaken, var klar over problemet og uenigheten.

Når man leser den erklæringen som Wærhaug avga som sakkyndig på to sider, hvorav ca ½ side forklarer en del av likhetene med bittmerkene og Torgersens tenner, kan man ikke annet enn bli sjokkert over hvor enkelt og overfladisk Wærhaug medvirket til at et bevis ble helt sikkert og skulle avstedkomme straff på livstid. Erklæringen virker mer som en erklæring som et barn kan ha avgitt etter en halv times undervisning om bittbevis. Wærhaug har ikke i det hele tatt skrevet eller vurdert om deler av bittmerkene har karakteristika som er mer eller mindre uforenlige med Torgersens tenner. Wærhaug har også 15 år senere som unnskyldning for ikke å ha nevnt uenigheten om hvilke tenner som var opphav til de enkelte merker, skriftlig nevnt at det ikke var enkelt å si hvilke tenner bittmerkene stammet fra. Bare dette viser at de sakkyndige holdt på med en undersøkelse som ikke var av eksakt karakter hvor det var mulig en full sikkerhet for en konklusjon.

RMK har nå underkjent forklaringene som de sakkyndige ga om dette beviset i 1958. I dag mener sakkyndige at et flertall av den norske voksne mannlige befolkning like gjerne som Torgersen kan ha avsatt bittmerkene. Men mest sannsynlig ut fra bittmerkene er det at merkene stammer fra en person som mangler en tann hvilket Torgersen med sine regelmessige tenner ikke gjorde. En del av de sakkyndige (5 stk), men ikke alle, har gitt uttrykk for at tannbittmerkene utelukker Torgersen som gjerningsmann mens andre (2 stk) mener at man ikke kan trekke så sikre slutninger av det i denne retning, bare at det er lite sannsynlig. En enslig og upålitelig svale (professor Solheim) mener imidlertid at tannbittbeviset er sikrere enn noen sinne, nemlig like sikkert som et DNA-bevis.

Om dette beviset i dag skal tillegges noen vekt, må det i så fall være i Torgersens favør, men det tryggeste ifølge påtalemyndighetens eneste gjenværende sakkyndige, to briter, er å legge til grunn at beviset ikke har noen betydning i noen retning. Dette standpunkt inntok britene etter først å ha uttalt at bittmerkene med stor grad av sannsynlighet stammet fra Torgersen, et standpunkt som de så gradvis reduserte til null. Det var antagelig Torgersens 4 amerikanske eksperter med mer erfaring enn britene som ved sine nøkterne og saklige uttalelser fikk dem til å endre oppfatning. Disse 4 hadde avgitt sine bedømmelser uavhengig av hverandre og hadde alle kommet til at bittmerkene utelukket Torgersen.

Det eneste problem som oppsto for intensjonen bak en slik uavhengig saksbehandling for hver av disse 4 høyt kvalifiserte amerikanske ekspertene var at påtalemyndighetens "sakkyndige konsulent", professor Solheim, da han ante en fare for hva de ville komme til, på straffbar måte prøvde å påvirke disse 4 før de hadde inntatt sitt standpunkt, noe amerikanerne reagerte meget skarpt på. Når man ser på påtalemyndighetens behandling av hele Torgersensaken, føyer Solheims utspill seg inn i en lang rekke av handlinger fra den siden som alle går i Torgersens disfavør.

Torgersen nektet i 1958 i flere måneder i strid med sin forsvarers råd å medvirke til at det ble tatt avstøp av hans tenner slik at man kunne vurdere om tannbittmerkene stammet fra ham, og man har ment at dette er en omstendighet som taler mot ham. I ettertid kan det konstateres at Torgersen var den som var mest klartenkt den gangen.

Ut fra bittmerkene alene skulle de sakkyndige ha utarbeidet en analyse for hvordan biterens tenner måtte ha vært. Det er rimelig klart at en slik analyse i 1958 langt på vei ville ha talt mot at Torgersens tenner hadde avsatt merkene, jfr blant annet at det mangler bittmerker fra en bestemt tann. Man ville derfor ha antatt at biteren i en ellers regelmessig tannstilling manglet denne tannen. Ellers synes det på det rene at en slik fremgangsmåte totalt ville ha avslørt Strøm og Wærhaug idet de helt uten praktisk erfaring eller teoretisk kunnskap ville vært uten sjanse til å utarbeide en slik analyse.

Med avstøp av Torgersens tenner hadde de "sakkyndige" fasitsvar da de vurderte hva man kunne utlede av tannbittmerkene. I etterpåklokskap kan man konstatere at de "sakkyndige" misbrakte dette fasitsvaret for alt hva det var verdt for å komme frem til en aldeles sikker konklusjon som det absolutt ikke var grunnlag for. På uredelig måte brukte de fasitsvaret til å undersøke at de ikke hadde noe rede på det de skulle uttale seg om.

Dagens påtalemyndighet (ved statsadvokat Katteland) anfører at alle de 5 uavhengige sakkyndige har ment at Torgersen er biteren og at det bare er Torgersens 7 egne sakkyndige som har en annen mening, og at Torgersens 7 sakkyndige derfor ikke er seriøse. De 7 som alle er meget både kvalifiserte og anerkjente, er alle stadig av den formening de hele tiden har gitt uttrykk for. De har overhodet ikke trengt å gi seg på noe som helst som følge av standpunkter fra påtalemyndighetens sakkyndige. Om de 5 såkalt uavhengige kan nevnes at de er oppnevnt etter forslag fra påtalemyndigheten. De må derfor anses som partsutvalgte like mye som de 7. Men generelt kan man jo merke seg at Torgersens sakkyndige opptrer redelig og seriøst. Dette i skarp motsetning til påtalemyndighetens sakkyndige. En gjennomgang av saken i nærværende stevning vil vise noe av dette.

Av disse 5 tannbittsakkyndige fra påtalemyndighetens side er 2 henholdsvis Strøm og Wærhaug som det ikke er grunn til å si noe mer om annet enn at de ikke hadde rede på hva de uttalte seg om og i tillegg uttalte seg usant i retten. Dessuten forklarte Dorenfeldt seg usant om dem i retten. I tillegg kommer Bang fra 1973 som forsvant ut av saken for ca 35 år siden. De to siste, britene, har vært med opp til den siste tiden hvor tannbittbeviset ble belyst (2006). De har i betydelig grad gitt seg på de standpunkter de opprinnelig inntok etter å ha sett uttalelsene til Torgersens sakkyndige. Gjennom den ene av dem har de som sin siste uttalelse i saken gitt uttrykk for at tannbittbeviset ikke bør tillegges noen som helst vekt (i noen retning). Situasjonen er derfor nå 7 – 0 i Torgersens favør, og det er liten tvil om at 4 av disse (amerikanerne) er de som har best, kanskje klart best erfaring på området. Det er mao ingen sakkyndige som nå mener at tannbittbeviset viser at Torgersen er biteren. Solheim holder jeg utenfor fordi han befinner seg langt utenfor de seriøses rekke. 5 sakkyndige mener nå at tannbittbeviset utelukker Torgersen mens 2 mener at tannbittbeviset trekker i denne retning. Kattelands påpekning er derfor skjev, uetterrettelig og usann. Det er påtalemyndighetens (og domstolenes) sakkyndige her som ellers som har vist seg å være de useriøse. Årsaken er formodentlig at de etter påtrykk fra påtalemyndigheten, har gått påtalemyndighetens vei mye lenger enn det har vært faglig dekning for slik vi har sett i andre tilfelle og som jeg kommer tilbake til.

Det neste beviset er **barnålsbeviset**. Dette beviset ble, slik de sakkyndige ordla seg, ansett som meget, meget sikkert, kanskje like sikkert som tannbittet. Torgersen hadde 5 barnåler i dressen han hadde hatt på seg om kvelden og som påtalemyndigheten mener at han hadde på seg da Rigmor Johnsen ble drept. Barnålene var meget like barnålene på et gammelt og inntørket juletre som befant seg på gjerningsstedet. Det var to hver for seg svært sjeldne egenskaper ved barnålene samt en tilfeldig likhet som av de sakkyndige ble forklart ikke å etterlate tvil om at nålene kom fra gjerningsstedet: Barnålene var meget kortere enn det som var normalt, og de hadde en helt spesiell form.

Det ble nevnt innledningsvis av den ene sakkyndige, Mork, at det ikke var umulig at treet på gjerningsstedet kunne stamme fra spesielle vekststeder i Norge, men med de forklaringer han deretter ga i retten utelukket han hva han hadde sagt innledningsvis, og det var noe helt annet som ble *fremhevet* i retten av begge de sakkyndige.

I retten forklarte de sakkyndige at barnålene var svært, svært uvanlige i forhold til alminnelige norske barnåler, så uvanlige at man ikke fant barnåler med dette utseendet ute i (den norske) naturen (Mork). På uttrykkelig forespørsel til den andre sakkyndige (Printz) forklarte han at han aldri hadde sett slike barnåler før. Videre forklarte de at barnålene var så uvanlige i forhold til norske barnåler at de hadde vært innom tanken at det dreide seg om barnåler fra et mutert tre eller barnåler fra kaukasiske trær. Det ble også forklart at barnålene med denne helt uvanlige formen hadde identisk form og lengde med barnålene fra treet på gjerningsstedet. Denne likheten medførte at det *”er meget stor sannsynlighet for”* at treet på gjerningsstedet var mortreet for barnålene i Torgersens klær og gjorde beviset enda meget sikrere.

Skulle man etter slike forklaringer være i tvil om hvordan beviset ble oppfattet, kan man se hen til erklæringen utarbeidet av statsadvokat Dorenfeldt (sakens aktor) med tilslutning fra lagmann Lunde (hovedforhandlingens administrator) noen måneder senere om at barnålsbeviset var et *”naturvitenskapelig bevis av første klasse”* (som beviste Torgersens skyld). Dessuten fremholdt Dorenfeldt i sin prosedyre at dette beviset alene ville holdt til domfellelse. Men han sa mer enn dette. Ifølge Arbeiderbladet 14. juni uttalte Dorenfeldt i prosedyren: *”Ikke en av nålene fra tiltaltes klær stammet fra de millioner av trær i vårt land, og skulle man foreta sammenligninger, ville det kanskje være en i forhold til en milliard.”* I Vårt Land er Dorenfeldt gjengitt litt mer klargjørende: *”Den muligheten som foreligger for at nålene ikke stammer fra Skippergata, kanskje en av en milliard, må settes ut av betraktning sa statsadvokaten.”*

I dag er det full enighet blant alle de sakkyndige (minst 7 stk) om at barnålenes form og lengde er helt ordinære slik at de kan stamme fra et hvilket som helst karrig eller skyggefullt vekststed (i Norge eller andre land) og at man finner slike barnåler over alt hvor det vokser gran. *”All tvil om at dette kunne være noe eksotisk treslag ble ryddet vekk ved første blick.”* (Professorene Høilands og Laanes artikkel fra 2003.) Lengden er helt normal. Det er også formen på nålene. Man vil i følge de sakkyndige finne millioner av trær som avgir nåler som til forveksling er helt like nålene fra gjerningsstedet og Torgersens klær hvoretter også grunnlaget for antagelsen om et sannsynlig mortre er helt uten dekning. Dette skyldes også at trær ikke skaper nåler med et karakteristisk utseende som er spesielle for dette treet sammenlignet med nåler fra andre trær, men at det enkelte tre skaper nåler med litt varierende form.

Alt det avgjørende og det meste av de mindre viktige detaljene også som de sakkyndige uttalte i 1958 om barnålene var derfor oppspinn aldeles uten forankring i virkeligheten og i fullstendig motstrid med hvordan det i virkeligheten er. Når dette er brakt på det rene kan man bare undre seg over at påtalemyndigheten og dens sakkyndige (samt lagmannsrett, Høyesterett og kommisjonene) fortsatt hevder at de sakkyndige den gangen både var flinke fagfolk og gjorde et godt stykke arbeid.

Det ble også i 1958 lagt vekt på at barnålene begge steder var brune og inntørkede. Men å legge vekt på noe slikt er meningsløst. Hvis det først var slik at barnålene på Torgersen ikke stammet fra gjerningsstedet, kunne de ha vært i dressen hans i årevis hvoretter de selvsagt ville være både brune og inntørkede. Dessuten får man i utgangspunktet brune og inntørkede barnåler på seg hvis man berører et grantre, fordi det først og fremst er slike nåler som løsner ved lett berøring.

Fordi det var korte barnåler både i Torgersens klær (4 i buksebrettene og 1 i en lomme på jakken) og på gjerningsstedet, kan barnålene fortsatt oppfattes som et indisium som taler for at Torgersen har vært på gjerningsstedet. Men indisiet er ikke lenger noe sterkt indisium, langt mindre et sikkert bevis fordi barnålene like gjerne kan stamme fra et hvilket som helst annet sted hvor man kan finne korte barnåler, og det kan man overalt.

I denne sammenheng er det grunn til å merke seg at Torgersen hadde kjøpt dressen i en temmelig medtatt forfatning et par år i forveien av Eilif Støleggen. Sistnevnte har opplyst at han hadde på seg dressen under flukt fra det svenske politi og hadde overnattet under et grantre med denne dressen på seg, hvilket følger av svenske politirapporter fra 1954, dog uten at det av disse fremgår hvilke klær Støleggen hadde på seg under flukten. Skriftlig forklaring om dressen og barnålene stammer fra 1962 da både Støleggen og Torgersen sonet på samme sted. Påtalemyndigheten (statsadvokat Kattelund) har derfor anført at Støleggens forklaring er noe som han og Torgersen har laget sammen for å hjelpe Torgersen og at forklaringen derfor høyst sannsynlig er falsk. En slik påstand har Kattelund ikke belegg for å fremsette og en vurdering av dette må evt. behandles av en dømmende rett.

Det er en hake ved påtalemyndighetens anførsel: Allerede den dagen da hovedforhandlingen startet, den 2. juni 1958 og Torgersen ble klar over hvilken betydning barnålene ville bli tillagt av påtalemyndigheten, ba han om at Støleggen ble innkalt som vitne slik at sistnevnte kunne forklare seg om hva dressen var blitt brukt til. Årsaken var at Torgersen selv ikke mente at hans bruk av dressen skulle ha medført barnåler på/i den. Støleggen satt på dette tidspunkt i fengsel med grunnlag i en sikringsdom. På dette tidspunktet kan det utelukkes at Torgersen etter at han ble pågrepet, hadde hatt kontakt med Støleggen slik at de sammen hadde avtalt hva Støleggen skulle forklare i retten. Torgersen satt i hele varetekttiden fra pågripelsen til dommen var avsagt i Møllergata 19 mens Støleggen sonet andre steder.

Uten forvarsel beordret påtalemyndigheten Støleggen øyeblikkelig løslatt den 3. juni. Løslatelse fant sted samme dag. Deretter påsto Dorenfeldt i retten at Støleggen ikke lot seg oppspore. Han opplyste også at politiet forgjeves hadde forsøkt å finne Støleggen. Jeg kommer senere tilbake til at det er all grunn til å betvile sannheten av denne forklaringen fra Dorenfeldts side.

Påtalemyndigheten og aktuelle tjenestemenn i politiet har ikke i det hele tatt vært i stand til å finne de dokumentene som viser at noe ble foretatt i anledning Dorenfeldts påståtte ettersøkning av Støleggen. Det ville jo også vært meningsløst å ettersøke Støleggen fordi påtalemyndigheten og politiet svært godt visste hvor Støleggen oppholdt seg. Han var nemlig løslatt mot daglig meldeplikt

til Drammen politikammer, en meldeplikt som Støleggen selv har opplyst at han overholdt til begynnelsen av juli. Noen uker etter at saken mot Torgersen var avsluttet, ble Støleggen igjen pågrepet.

Det er derfor påtalemyndigheten som med overlegg og uredelighet har forhindret at man kunne innhente en forklaring fra Støleggen, en forklaring hvor det hadde vært på det rene at denne ikke kunne vært påvirket av Torgersen. Da er det drøyt at den samme påtalemyndighet uten faktisk belegg i ettertid anfører at forklaringen som Torgersen klarte å innhente så snart han fikk mulighet til det, er falsk.

Men det stopper ikke der. Torgersen har vært helt sikker på at dressen ikke kan ha hatt nåler på seg som stammet fra gjerningsstedet. Han ba derfor på slutten av 60 tallet om at nålene fra dressen og gjerningsstedet ble sammenlignet så nøyaktig at mulig felles opphavstre kunne bli konstatert med sikkerhet eller avvises. Samtidig meddelte han at han ville akseptere dommen dersom et slikt felles opphav ble konstatert. Det som skjedde var imidlertid at barnålene fra dressen hans forsvant mens de var i politiets varetekt slik at man nå bare har nålene fra gjerningsstedet. En slik sammenligning som nå og vel i noen tiår ville vært mulig å gjennomføre, har således politiet eller påtalemyndigheten med overlegg avskåret.

Det tredje beviset som sviktet, er **avføringsbeviset**. Torgersen hadde en avføringsflekk på sin turnsko. Det var også avføring på gjerningsstedet. De første undersøkelsene som fant sted noen få dager etter 7. desember, viste intet samsvar mellom avføringen på de to stedene. Det var altså ikke grunnlag for å hevde at avføringen viste at Torgersen hadde vært på stedet.

En måned senere uten at nye undersøkelser ble foretatt av klærne som allerede var undersøkt særdeles grundig de første dagene etter pågripelsen, hadde politiet plutselig adskillig mer avføring som politiet påsto stammet fra Torgersens klær. Og nå var politiet så heldig at nye prøver viste at denne nye avføringen stammet fra gjerningsstedet. Årsaken var at de sakkyndige ved dine undersøkelser fant at denne nye avføringen hadde samme vegetabile innhold som avføringen på gjerningsstedet, nemlig rester av erter og hvete.

Men erter og hvete var meget vanlig føde på 1950 tallet. Dessuten mente professorale (og sakkyndige!) naser at lukten fra avføringen på Torgersens sko lignet lukten fra avføringen på gjerningsstedet samtidig som lukten viste at det ikke var avføring fra hunder. I tillegg kom at avføringsflekken hadde samme konsistens som avføringen på gjerningsstedet. Hvordan man kunne ha noen bestemt oppfatning av den opprinnelige konsistensen på avføring på bakgrunn av mikroskopiske mengder avskrapet og inntørket avføring, kan man lure på. Det blir en av de uttalelser fra de sakkyndige man ikke kan ha tillit til.

I tillegg kommer at samme prøve både hadde og ikke hadde samme forholdsvis mengde av vegetabile stoffer so gjerningsstedets avføring hvilket viser at den forholdsvis mengden av disse må ha variert. Det kan derfor ikke ha vært et slikt sammenfallende innhold i avføringen de to stedene som de sakkyndige hevdet i 1958.

Både RMK og sakkyndige som er oppnevnt etter 2000 har underkjent konklusjonen fra 1958 under henvisning til at man i 1958 verken hadde metoder eller tilstrekkelig erfaring for å gjennomføre en slik undersøkelse eller komme frem til en slik temmelig sikker konklusjon om avføringens opphav.

Dessuten slås fast at mulig likhet i avføringens lukt, farge, konsistens eller planteinnhold de to stedene i henhold til de undersøkelser som ble gjort i 1957/58 ikke gir noe grunnlag for å anta at avføring på Torgersens sko stammer fra gjerningsstedet mer enn fra et hvilket som helst annet sted der det måtte være avføring. Dagens sakkyndige bemerker også at de metoder som de sakkyndige beskrev at de brukte i 1958 ikke på langt nær lå opp til den standard man kunne forvente på denne tid. Men det er også grunn til å merke seg at det ikke var slam på turnskoene til tross for at det var et vått slamlag der gjerningsmannen hadde beveget seg, hvilket indikerer at turnskoenes avføring ikke kan stamme fra gjerningsstedet.

Men én ting må sies til fordel for vurderingen av avføringsbeviset sammenlignet med de to andre bevisene: Dette er det eneste av de 3 bevisene hvor det er mulig å tenke seg at sakkyndige hvis de hadde de minimumskunnskaper man forutsetter at sakkyndige skal ha (og som Dorenfeldt opplyste at de alle hadde til gagns), har opptrådt med et minimum av redelighet. Her var det mao i motsetning til for de to andre bevisene mulig for sakkyndige å tro at de forklarte seg korrekt. Om de trodde det, er en annen og mer tvilsom sak. En rekke detaljer viser at de ikke forklarte den fulle sannhet om dette beviset.

5. Påtalemyndighetens behandling av saken i 1958 og senere

Som tidligere nevnt, påberopes at påtalemyndighetens behandling av saken er en gjenopptakelsesgrunn fordi denne behandlingen gjør det tvilsomt eller meget tvilsomt om den avsagte dom er riktig. Påtalemyndigheten undersøkte eller forklarte helt uriktig at enkelte vitner som kunne eller ville talt i Torgersens favør ikke var tilgjengelig. Dette er nå oppdaget for 5 av vitnenes vedkommende. Men det er grunn til å anta at det var flere bevis som ville talt i Torgersens favør dersom etterforskningen og hovedforhandlingen var blitt gjennomført slik straffeprosessloven forutsetter, blant annet med en redelig påtalemyndighet.

Det var påtalemyndigheten som etter sine forslag fikk oppnevnt alle de 19 sakkyndige. Torgersens få forslag ble energisk imøtegått. Når man ser hva påtalemyndigheten klarte å oppnå ved hjelp av sine sakkyndige i 1958 og hvor aldeles i strid med de korrekte kjensgjerninger de forklarte seg den gangen, forstår man jo godt hvorfor.

Barnålsbeviset var det beviset som vel ble uriktigst vurdert den gangen når man ser hvordan helt vanlige norske (eller nordiske) barnåler ble beskrevet som et i Norge nytt og ukjent naturfenomen (mutasjon), og dét av den kanskje største spesialisten på barnåler vi på den tiden hadde i Norge (professor Elias Mork ved landbrukshøgskolen og Det norske skogforsøksvesen)

Så kommer den ytterst kritikkverdige og straffbare fortielsen av uenighet mellom de sakkyndige for så vidt gjaldt tannbittbeviset og hvilke tenner som hadde avsatt de enkelte merker i huden. Her kommer i tillegg at Strøm og Wærhaug uttalte i retten at de for første gang kunne slå fast at de var helt sikre på at man her hadde full sikkerhet for at et tannsett hadde avsatt bittmerkene. Det er noe sant i denne uttalelsen, nemlig at det var første gangen de to hadde en slik sak til behandling. Fra før hadde de ikke noen erfaring med slike saker. Men dette ble også fortiet eller løyet bort i retten. Da Strøm fikk motbør i retten av forsvareren, fikk sakens dominerende aktor (Dorenfeldt) i følge avisreferat fra saken skjøvet inn en av de andre sakkyndige, professor Waaler, mitt i krysseksaminasjonen. Waaler forklarte da at han i 20 år hadde hatt stort utbytte av Strøms spesielt store og gode fagkunnskaper slik at det slett ikke var grunn til å stille spørsmål ved Strøms

kvalifikasjoner. Det som ikke kom frem, var at dette utbyttet gjaldt noe helt annet enn det Strøm befattet seg med i saken mot Torgersen.

De deler av bittmerkene som talte mot at bittet var avsatt av Torgersen, ble fortiet av de to sakkyndige i 1958, formodentlig med overlegg, blant annet at biteren sannsynligvis manglet en tann. Strøm hadde i tillegg ca 3 år i forveien i en artikkel fremholdt at et tannbitt bare kunne brukes som utelukkelsesbevis og ikke som et bevis som kunne bevise det motsatte. Men denne artikkelen som uttrykk for Strøms egentlige mening der han vitenskapelig sto fritt og ikke var under press for å mene noe, kom ikke frem i retten.

For så vidt gjelder avføringen, konkluderte de sakkyndige skråsikkert på bakgrunn av funn av noen helt få sammenfall av like celler uten å undersøke om det også forelå forskjellige celler eller annet i avføringen som utelukket at avføringen kunne stamme fra samme sted. Enkelte uoverensstemmelser som de sakkyndige hadde kommet i skade for å nevne tidlig under etterforskningen og som kunne skape tvil om at den sikre konklusjonen var riktig (hår i avføringen og uoverensstemmende innhold i avføringen i henhold til de første prøver, samt varierende vegetabil innhold), ble "glemt" under hovedforhandlingen.

Og det stanset ikke i 1958. Mer enn 40 år senere opptrådte påtalemyndighetens "sakkyndige konsulent" (odontologiprofessor Solheim) straffbart med å forsøke å påvirke den konklusjon som amerikanske sakkyndige kunne komme til vedrørende tannbittbeviset. Når han anmeldes for dette, holder selvsagt påtalemyndigheten sin hånd over ham og henlegger forholdet uten noen som helst etterforskning.

Kåre Venn som også er påtalemyndighetens sakkyndige, klarte for ca 10 år siden med grunnlag i opplysninger om hva han selv ved en enkelt anledning hadde fått på seg av barnåler, å få både Høyesterett og deretter kommisjonene til å tro at hvis man får på seg barnåler når man går i skogen, så må disse ha forskjellig lengde. Ut fra det som hadde kommet frem på dette tidspunkt må det imidlertid sies at enkel logikk burde hindret at de kunne komme frem til noe slikt. (Hvordan var det for eksempel sannsynlig at man kunne få bare korte nåler på seg fra gjerningsstedet og ingen andre steder?)

Det som det er større grunn til å legge merke til for Kåre Venn og de tre andre forskerne fra NISK (Norsk institutt for skogforskning), er det samarbeid de må ha hatt med påtalemyndigheten med sikte på å villedde domstolene i gjenopptakelsessaken som pågikk for 10 – 13 år siden:

På dette tidspunkt hadde Torgersens 2 sakkyndige (professorene Laane og Høiland) påvist at barnålene i Torgersens dress var helt vanlige korte (undertrykte) norske barnåler slik at det var klart at alle de 3 avgjørende konklusjoner som Printz og Mork bygget på om barnålene, var aldeles uten faktiske holdepunkter og helt motsatt av virkeligheten. Forskerne i NISK har aldri imøtegått Torgersens sakkyndige her, formodentlig fordi de ikke har tatt sjansen på å prøve å bestride noe som er så åpenbart korrekt når det nå var på det rene at Torgersen i motsetning til i 1958 hadde egne sakkyndige. På denne bakgrunn skulle man tro at også forskerne i NISK ville avgi en uttalelse som forklarte at det Printz og Mork hadde fortalt til retten i 1958 ikke bare var uriktig, men fullstendig uriktig.

I stedet skjedde det at NISK forskerne fikk et mandat fra påtalemyndigheten som gjorde at de kunne omtale hvordan Printz og Mork hadde opptrådt i 1958 og om de var flinke forskere, og bare det. De skulle altså etter det mandat de fikk, ikke uttale seg om nålene i Torgersens klær kunne stamme fra den norske eller nordiske naturen til tross for at det var dette spørsmålet som var det eneste relevante spørsmål i saken. Ordlyden i dette mandatet må være forfattet på en nøyaktig planlagt måte i samarbeid mellom skogforskerne og påtalemyndigheten slik at forskerne uten direkte å lyve likevel skulle kunne gi sin støtte til Printz og Mork og bevisføringen disse to sto for i 1958 (se mandatet som er presisert innledningsvis i uttalelsen av 23.12.99).

I tre på hverandre følgende uttalelser konkluderer så forskerne på følgende måte vedrørende barnålsbeviset.

Uttalelse av 23.12.99. De to (Mork og Printz) har *“foretatt sine undersøkelser på en omhyggelig og objektiv måte. Vi kan ikke se at man på daværende tidspunkt kunne ha angrepet saken på en bedre måte enn det disse to gjorde.”* [Mitt tillegg: I følge NISK var det mao ikke mulig å gripe saken bedre an enn at den forskeren i Norge som på den tiden kanskje hadde best kunnskap om barnålers form og lengde, forklarte at velkjente og vanlige norske barnåler var et nytt og ukjent naturfenomen?] De forklarte videre at Printz og Mork var særdeles kompetente og at akkurat disse to var de helt rette til å være sakkyndige i 1958 for barnålsbeviset.

Uttalelse av 15.05.01. *“Vi fester fortsatt lit til Mork og Printz vurdering.”* [Mitt tillegg: til tross for at man nå vet og legger til grunn at denne vurderingen var aldeles uriktig?]

Uttalelse av 29.06.01. *“Følgelig blir vår konklusjon mht barnålene den samme som vi ga i forrige uttalelse.”*

Statsadvokat Kattelund har brukt disse uttalelsene til å begrunne at de sakkyndige uttalelser fra de senere år for barnålsbeviset ikke svekker dette, mao slik at beviset må anses like sikkert nå som i 1958. Her kan man ikke legge annet til grunn enn at først har påtalemyndigheten så langt det har vært mulig, altså med vilje, innhentet en misvisende, til dels helt gal uttalelse som Kattelund så igjen misforstår med vilje så langt som det er mulig å misforstå noe. Når man ser hvordan det er enighet mellom de 7 sakkyndige (3 fra Torgersen og 4 fra NISK/påtalemyndigheten) om at disse korte nålene som ble funnet på gjerningsstedet og i Torgersens klær var helt vanlige norske nåler, er det vanskelig å forstå at Kattelund i 2005 kan ha uttalt seg sannferdig. Hun har senere ikke korrigert denne uttalelsen.

Alle som uttaler seg i retten får beskjed om at det er like galt å unnlate å fortelle noe som man forstår har betydning for saken som å forklare seg bevisst uriktig. Klarere og mer løgnaktige fortelser enn det de 4 skogforskerne presterte, kan man neppe tenke seg. Det kan ikke herske tvil om at de 4 skogforskerne har forstått dette. Når det lyves slik for en domstol, er det en fordel å gjøre dette i samarbeid med påtalemyndigheten. Det er ellers grunn til å merke seg at påtalemyndigheten aldri ba om utfyllende uttalelser som kunne ha korrigert det aldeles gale inntrykk uttalelsene ga. Årsaken synes grei nok: påtalemyndigheten fikk den uttalelsen den hadde bestilt og betalt for og har misbrukt den etter beste evne nøyaktig slik meningen var fra starten av.

Ellers kan det bemerkes at de 4 forskerne ved å strekke seg så langt som mulig for å hjelpe påtalemyndigheten, ikke har klart å unngå regelrette løgner i tillegg til sine forsøk på løgnaktige

fortielser. Det er nemlig en regelrett løgn å hevde at Mork ikke kunne grepet an saken på en annen og bedre(!) måte enn det han gjorde. Det går ikke an, slik Mork gjorde, å beskrive en type barnåler som et nytt og ukjent naturfenomen i Norge når han antagelig hundrevis av ganger har studert akkurat slike barnåler fra hele landet inngående og målt og studert disse nålenes form og lengde (jfr Morks egne uttalelser om hans arbeid senere i stevningen).

Disse sakkyndige uttalelsene fra (1999 og 2001) viser at påtalemyndigheten prøver å få lagt villedende opplysninger inn i saken i stedet for å tilføre saken riktige og avklarende fakta. Man kan legge til grunn som svært sannsynlig at noen av de 4 forskerne på avtaletidspunktet for deres mandat hadde orientert påtalemyndigheten om at rapportene fra Torgersens sakkyndige var korrekte, slik at det nå bare var et spørsmål om hvordan faktum best mulig kunne forkludres eller bortforklares. Dessuten ser man at det ikke er grenser for hva "sakkyndige" er villige til å uttale når de får spørsmål fra en "seriøs" norsk påtalemyndighet. For i dette tilfellet vet man hvilken kunnskap de 4 NISK forskerne hadde og la til grunn (nemlig hva Torgersens sakkyndige hadde uttalt og som fremgår av foranstående deler av stevningen) og hva de på denne bakgrunn burde uttalt. Det er grunn til å huske dette når man vurderer hva påtalemyndigheten fikk sine sakkyndige til å uttale om bevisene i 1958 og ellers hvilke "sakkyndige" innlegg påtalemyndigheten har stått for i saken etter dette tidspunkt.

Torgersens sakkyndige Rune Økland uttaler i sin rapport (av 2005) at Printz og Morks "uttalelser skyldtes enten uvitenhet eller at de uttalte seg mot bedre vitende." Og noe annet er ikke mulig å komme frem til om alminnelig sunn logikk legges til grunn.

I retten kom følgende frem i flg. Morgenbladet den 10. juni 1958: *"Professor Elias Mork som er professor ved landbrukshøyskolen og leder av Det Norske Skogforsøksvesen, uttaler at han aldri har sett slike nåler, til tross for at han gjennom 7 år har drevet systematisk forskning over hele landet med henblikk på å katalogisere avvikelser i form og lengde på barnåler."* Klarere enn Mork gjorde her, går det neppe an å lyve i en rettssak. Spørsmålet blir da hvem og hva var det som fikk de to forskerne til med vilje å uttalte seg så aldeles uriktig. Svaret gir seg selv når vi vet at påtalemyndigheten var deres eneste oppdragsgiver.

Det påberopes at uttalelsen fra den av retten oppnevnte sakkyndige Elias Mork er en straffbar løgn og at denne straffbare handling er en ubetinget gjenopptakelsesgrunn.

Dorenfeldt nøyte seg ikke bare med å forklare seg usant om vitnet Støleggen mens hovedforhandlingen pågikk. Den 26. august 1958 ga han i anledning ytterligere etterforskning i anledning Torgersens anke til Høyesterett skriftlig påbud til politiet om å avholde seg fra å etterforske om det kunne være korrekt at Støleggen kunne være årsaken til barnålene i dressen. På dette tidspunkt var det umulig at andre enn politiet kunne etterforske dette fordi Støleggen var i politiets varetekt.

Også om et annet av forsvarrets påberopte vitner (Johannesen) opplyste Dorenfeldt under hovedforhandlingen på usann måte at det ikke var mulig å fremstille ham. Denne personen befant seg på dette tidspunkt i politiets varetekt.

For vitnet Ørnulf Bergersen opplyste Dorenfeldt at påtalemyndigheten først ble klar over dette vitnet den 3. juni 1968 til tross for at Bergersen i mer enn én måned forut for dette tidspunktet hadde blitt avvist av byrettsdommer Koren når han ville avgi forklaring under den rettslige forundersøkelsen (som ble avsluttet 8. mai). Koren husket positivt at han nektet å la Bergersen avgi forklaring under forundersøkelsen fordi han fant ham for upålitelig. Også for dette problem fant påtalemyndigheten råd:

Bergersen ble ført som vitne uten at han hadde avgitt forklaring i forundersøkelsen. Dessuten fikk påtalemyndigheten oppnevnt fengselslegen Leikvam som sakkyndig midt under hovedforhandlingen. I retten ble så denne sakkyndighet brukt til å forklare at det var særskilt grunn til å stole på forklaringen til den notorisk kriminelle, narkomane alkoholikeren Ørnulf Bergersen. Troverdigheten for forklaringen ble forsikret til tross for at Bergersen utenom hovedspørsmålet løy eller forklarte seg uriktig om så godt som alle mulige detaljer som det var mulig å etterprøve i saken. Men slik etterprøving foretok ikke påtalemyndigheten eller politiet den gangen. Det hadde selvsagt heller ikke forsvaret mulighet til under hovedforhandlingen slik denne forklaringen helt uten forvarsel kom på et overrumplende tidspunkt. Derfor kan det også antas at overrumplingen var vel planlagt, idet kunnskap i tide om alle feilene i Bergersens svært spesielle forklaring ville ha avslørt at forklaringen sannsynligvis var en eneste lang sammenhengende løgn. Det virker som Bergersen moret seg med å lyve mest mulig nå som han ikke i det hele tatt fikk kontrollerende spørsmål under avhøret.

Ellers kan nevnes (når man først er inne på Bergersen/Koren) at kommisjonene (som vanlig) bedriver bevisfusk når de siterer fra Korens forklaring og legger til grunn at det er liten grunn til å legge vekt på det han husker fordi han på grunn av høy alder (90 år) opplyste å ha redusert hukommelse når man ser hva den polititjenestekvinne som opptok hans forklaring bemerker om hans hukommelse og hva han selv sa om sin hukommelse akkurat for Torgersensaken.

Men mest kritikkverdig av det Torgersen tilfeldigvis har klart å avdekke, er Dorenfeldts underslag av kronvitnet Gerd Kristiansen som med tillegg av de to (eller kanskje mange flere) vitner kunne gitt saken en ny dimensjon. Med kunnskap om å ha underslått dette vitnet dagen i forveien, raljerte så Dorenfeldt i sin prosedyre over uteblivelsen av vitnet Gerd som Torgersen hele tiden helt fra 7. desember året i forveien hadde påberopt seg (Morgenbladet 13. juni). Et vitne som Dorenfeldt på dette tidspunkt må ha forstått hadde svært sentral betydning i saken. Han må også ha forstått at de vitnene som forklarte seg om Gerd indikerte/viste at Torgersen forklarte seg sannferdig på dette punkt.

Også for et annet vitne, Helga Paulsen, fikk forsvaret ingen opplysning om til tross for at hun hadde avgitt forklaring så tidlige som 7. desember. Forklaringen henes fulgte ikke sakens dokumenter og ble først oppdaget av Torgersen i 1999. Også denne forklaringen kunne talt til hans fordel.

Når Dorenfeldt har gått til det ytterliggående skritt å lyve om Støleggen og forby etterforskning om ham som kunne gått i Torgersens favør, samt å undersøke Torgersens kronvitner og antagelig forby ytterligere etterforskning her også (for så vidt gjelder de andre som Gerd hadde betrodd seg til), henger det antagelig sammen med at akkurat disse to bevis kunne rokket ved grunnpillarene i saken på en slik måte at det kunne fremkalt spørsmål om de sakkyndige forklaringene virkelig kunne være riktige. Særlig for barnålsbeviset har Dorenfeldt kanskje ment at Støleggen skapte en overhengende fare. Dette fordi en mulig påstand om at barnålene stammet fra alminnelig granskog i Sverige, slik det ble anført av Torgersen, kunne medført at en annen person enn de to sakkyndige i saken kunne

bli bedt om å ta en kikk på nålene. Og som vi nå vet og som kanskje Dorenfeldt var fullt inneforstått med allerede den gangen, kunne et raskt blikk på nålene fra en som ikke hadde mer enn litt rede på slikt, ha ført til avsløring at forklaringene om dette beviset var helt gale. Hvis først barnårsbeviset ble avslørt som falskt, og det fullstendig, ville det ganske sikkert blitt innhentet nye sakkyndige om de andre bevisene også. Dette ville høyst sannsynlig hatt den konsekvens at hele saken til falt sammen som et korthus, og også dette har Dorenfeldt antagelig innsett faren for. For at tannbittbeviset skulle bli avslørt skulle det adskillig mer til enn et raskt blikk, nemlig et detaljert studium både av både Torgersens tenner og tannbittmerkene i avdødes bryst.

Dorenfeldt opplyste videre i sin prosedyre at det var *”våre aller fremste vitenskapsmenn på områdene”* (Arbeiderbladet 13. juni) som hadde gjort en *”enestående innsats”* (Aftenposten og Dagbladet samme dag). Om Wærhaug og Strøm var dette ikke riktig fordi de ingen erfaring hadde på dette området. Det var et høyt spill å gå ut slik, men utspillet var vellykket. Det skulle gå svært mange år før det bli stilt spørsmål ved om de sakkyndige erklæringene var riktige og enda flere år før det ble stilt spørsmål om sannferdigheten.

Man kunne kanskje tenke seg at den helt gale bevisvurdering som påtalemyndigheten hadde ansvaret for i 1958, kunne medføre at den samme påtalemyndighet i ettertid følte et ansvar for å rette opp feilene og få saken korrekt opplyst. Men nei. Fortsettelsen bærer preg av at påtalemyndigheten når den ser hvor galt den klarte å få bevisene vurdert den gangen i Torgersens disfavør, så må det da sannelig være godt med rom også i fortsettelsen for å få lagt gale fakta til grunn. Oppdraget til skogforskerne i NISK i 1999, uttalelsene derfra og hvordan de er brukt, er et illustrerende eksempel.

Statsadvokat Anne Kattelands innlegg av 2005 for Gjenopptakelseskommissjonen er et annet eklatant eksempel på dette. Hun anfører blant annet at de nye sakkyndige erklæringer (etter 1958) for de 3 bevisene ikke i det hele tatt svekker verken barnårsbeviset eller avføringsbeviset, mens det for tannbittbeviset ikke foreligger noe som *”- verken isolert eller sett i sammenheng med de øvrige omstendigheter i saken – synes egnet til å føre til frifinnelse.”* Egentlig er det ikke nødvendig utover min redegjørelse for saken å imøtegå dette. Likevel legger jeg til at uttalelsen ut fra hennes plikt til objektivitet fremstår som en klar usannhet. At hun har klart å lure to kommisjoner med den, er tragisk og viser at kommisjonsmedlemmene i tillegg til neppe å sette seg godt nok inn i saken, ikke kan få seg til å tro at den norske påtalemyndighet serverer klare usannheter på høylys dag om sakens hovedanliggende i en av de mest omtalte saker vi har hatt de siste 60 år.

At statsadvokaten ved sin bemerkning viser grov uforstand i tjenesten blir bare en bagatell i forbifarten som man neppe får dagens riksadvokat til seriøst å vurdere. Hans uforbeholdne støtte til hennes behandling av saken medfører jo at grov uforstand også utvises av ham. Det er verre. Hvor vidt de to skal anmeldes for grov uforstand i tjenesten, er noe jeg vil komme tilbake til senere etter at saken har vist om det i det hele tatt er fornuft i argumentasjonen fra disse to.

Katteland hevder også at det aldri har vært hevdet at barnårsbeviset var 100% sikkert. Hennes uttalelse er helt riktig. Dorenfeldt hevdet bare i sin prosedyre at beviset var 99,9999999 % sikkert. (altså syv nitallet etter komma) Men hvor sannferdig Kattelands uttalelse er, det er en annen sak. Likeledes om hennes uttalelse er egnet til å oppklare eller tåkelegge sakens fakta.

Dette viser at påtalemyndigheten stadig forkludrer faktum og underslår eller dekker over av feil som ble begått i Torgersens sak, og at påtalemyndigheten bruker sitt apparat og fremfor alt sin tyngde til å hindre at korrekte fakta kommer frem eller blir riktig forstått. Etter at det begynte å bli klart at bevisene i saken ikke holder de mål som de skal, har det ikke kommet ett eneste initiativ fra påtalemyndigheten for å bringe bevissvikt på det rene. Når man ser hvilken total mangel på konstruktive resultat som er kommet fra påtalemyndighetens sakkyndige, kan dette ikke bero på tilfeldigheter. De sakkyndige synes å ha blitt oppnevnt med det mandat at de i størst mulig utstrekning skal bekrefte at de sakkyndige erklæringene fra 1958 som man vet er gale, hviler på samvittighetsfull og fornuftig behandling den gangen slik at bevisene må antas å være riktig vurdert.

Påtalemyndighetens sakkyndige har ikke funnet ut noe som helst i Torgersens favør før Torgersens egne sakkyndige har bokstavert ut feilene for dem. Da har de motvillig gitt seg, til dels etter motstand uten holdbart grunnlag som har vart i flere år. Men ikke alle har gitt seg. For eksempel ikke Solheim (men hans håpløse standpunkter bør best forbigås i stillhet da de ikke er egnet til å bli omtalt seriøst). Samtidig har det vist seg at statsadvokatene som har behandlet saken, i enda mindre grad enn påtalemyndighetens sakkyndige har tatt inn over seg og lagt til grunn at bevisene ble feil vurdert i 1958.

Det blir ikke lenger bare tale om at saken og de 3 bevisene tilfeldigvis og uheldigvis ble galt opplyst i 1958 ved bruk av ca 7 sakkyndige som påtalemyndigheten fremskaffet og håndplukket den gangen og som forklarte seg helt feil. Det hele har jo fortsatt og fortsetter stadig i akkurat samme spor så langt påtalemyndigheten makter å holde saken på dette gamle sporet. Energisk innsats fra Torgersen og hans hjelpere de siste 15 årene har medført at det nå forhåpentlig vis ikke er så mye galt igjen. Men dette har da skjedd på tross av og ikke ved hjelp av påtalemyndighetens innsats. At vi skal ha en objektiv/nøytral påtalemyndighet som har plikt til også å fremskaffe opplysninger som trekker i tiltaltes/domfeltes favør, synes fullstendig glemt.

Det startet med Dorenfeldt, og det er grunn til å merke seg hans bevisføring og opplegg i saken. Man hadde tre tekniske bevis som var enkle å bevisføre i retten og som til sammen ga en aldeles overveldende sikkerhet for at Torgersen var den skyldige. Likevel førte man altså 71 vitner (hvorav de fleste påberopt av påtalemyndigheten) og dokumenterte og foreviste i tillegg en rekke fotografier, dokumenter og gjenstander (i følge kommisjonene). Bevis som i høyden kunne ha mindre enn minimal betydning når man hadde de tre bevisene. Det virker som om Dorenfeldt selv ikke kan ha hatt full tiltro til at konklusjonene til de sakkyndige skulle slippe helskinnet gjennom en full hovedforhandling, og at den omfattende bevisføringen skulle tjene som sikkerhet i tilfelle riktigheten av de "sakkyndige erklæringene" skulle bli avslørt. Men også han må ha vært klar over at saken ikke ville holde til domfellelse uten de 3 bevisene.

Mer sannsynlig er det at bevisføringen som Dorenfeldt la opp til, skulle trekke oppmerksomheten bort fra de sakkyndige erklæringene om de 3 bevisene, eller at den omfattende bevisføringen med 71 vitner og 19 sakkyndige skulle ha et så overbevisende omfang at ingen senere skulle ta seg bryderiet med nærmere å undersøke de sakkyndige erklæringene fordi det jo "likevel var ført sikkert bevis for" at Torgersen var gjerningsmannen. Det er akkurat i denne "fellen" dagens påtalemyndighet har gått. Men dessverre, må man legge til grunn, med hensikt. I tillegg kom (for Dorenfeldt) altså at bevis måtte underslås, forhindres og lyves bort for å sikre at hans opplegg skulle holde.

Spørsmålet som melder seg, er om påtalemyndigheten som hadde den fulle og overordnede kontroll og oppsyn med sine sakkyndige under saksforberedelsen og sørget for oppnevningen av disse samt en viss utskifting av dem under veis, var klar over feilene eller endog "bestilte" dem. Man ser jo veldig ofte at sakkyndige i rettsaker avgir erklæringer som oppdragsgiveren er tjent med. Ofte kan et slikt resultat være avklart allerede ved oppnevningen fordi man allerede på dette tidspunkt har hatt en viss saksgjennomgang med den sakkyndige, jfr NISK. Om det ikke skulle være slik, vil den sakkyndige ofte føle en viss "lojalitet" overfor sin oppdragsgiver. Denne lojaliteten får da en viss betydning for det han uttaler.

Jo større feil som så gjøres, jo større grunn vil det være til å anta at oppdragsgiveren har bedt om eller betinget seg et særskilt utfall av den sakkyndige vurderingen. I oppdragsforskning med den norske stat som oppdragsgiver i vår tid, er jo Statens krav om hva forskeren skal komme til, blitt avslørt det siste året som et betydelig problem. Det er neppe grunn til å tro at det var bedre for 50 år siden. Men det er en veldig stor forskjell på at den sakkyndige utviser et velvillig skjønn og at han avgir helt gal vurdering hvor det konkluderes i klar motstrid med sakens naturvitenskapelige kjensgjerninger. Det første skjer nok svært ofte, det siste skal aldri skje. I hvert fall ikke i en alvorlig straffesak.

Men i Torgersens sak er det ingen tvil om at det var det siste som skjedde. For barnålsbeviset er det hevet over all tvil at det skjedde. For tannbittbeviset ble det positivt løyet både av de sakkyndige selv og av Dorenfeldt samtidig som Dorenfeldts innblanding under eksaminasjonen (av Strøm) må ha tatt sikte på å skjule noe. For avføringsbeviset burde de sakkyndige visst meget bedre, men her har de sakkyndige ikke nødvendigvis løyet selv om Printz som løy for barnålene, var den første som ble kjent med dette beviset og derved ble den toneangivende sakkyndige for dette beviset.

Om Printz kan det i denne sammenheng opplyses at han den 4.2.1958 uttalte: *"Det som jeg i tillegg etter disse undersøkelser kan si med absolutt sikkerhet er at følgende materialer fra siktedes klær viser full overensstemmelse med prøver som stammer fra den myrdede og fra åstedet"*. (Mine understrekninger) Så nevner Printz avføring, barnåler, murpuss og betydelige mengder mikroskopiske partikler av granved. Når en høyt kvalifisert og spesialisert vitenskapsmann og forsker bruker de av meg understrekede uttrykk, vil de fleste oppfatte det slik at de hviler på inngående undersøkelser som har gitt et svært sikkert resultat. Men slik ikke med Printz. Han hadde bare utført enkle visuelle undersøkelser (dog med forstørrelse) som for de to sistnevnte sporene allerede i 1958 viste seg ikke å ha noen verdi. Hans uttrykk har derfor i det minste vært svært villedende, og det er berettiget å si at han ikke i det hele tatt har hatt dekning for sin språkbruk eller sine konklusjoner. Faktisk tok han feil for alle 4 materialene.

Hvis det med vilje gjøres store feil av en sakkyndig for ett enkelt bevis med konklusjon motsatt av virkeligheten, noe som altså aldri skal skje, vil man i mangel av andre muligheter anta som mest nærliggende at det er oppdragsgiveren som ikke bare har bedt om det, men har gått så langt at han har presset kraftig på for å få en slik feilvurdering. Og feilene vil selvsagt gå i oppdragsgiverens favør. Den sakkyndige vil jo ikke av hensyn til seg selv ønske å gjøre slike feil. Det vil jo på sikt blant annet kunne gå ut over hans renommé samtidig som ingen liker å uttale seg usant verken innenfor sitt eget fagområde eller ellers. Bare ytterst sjelden om noen gang i det hele tatt, kan man tenke seg at den sakkyndige på eget initiativ trekker konklusjoner motsatt av virkeligheten basert på regelrette løgner fordi han ser hva oppdragsgiveren er tjent med. I Torgersens tilfelle har det skjedd for 2 sakkyndige

for barnålsbeviset, samtidig som de to sakkyndige for tannbittbeviset avga uttalelser det overhodet ikke var dekning for og løgnaktig fortiet at de ikke var enige om alt. Samtidig uttalte disse to og påtalemyndigheten sseg galt og usannferdig om deres kompetanse. I tillegg fikk man altså 4 sakkyndige uttalelser for avføringen som på en rekke punkter var helt gale, men hvor man ikke med sikkerhet kan vite at de ble avgitt mot bedre vitende, kfr dog uttalelsen om konsistensen på avføringen som de må ha visst at de ikke hadde noen som helst dekning for.

Dette er så mange feil og så store/graverende feil fra de sakkyndiges side mot bedre vitende, at man med meget stor grad av sikkerhet kan legge til grunn at det ikke kan skyldes tilfeldigheter. Noen må ha tatt initiativet til at de skulle forklare seg på en bestemt måte sørget for at de uttalte seg slik. Det var bare påtalemyndigheten som var i en posisjon til å ta et slikt initiativ og følge opp noe slikt.

Vi har sett hvordan Dorenfeldt uttalte seg direkte uriktig for en del forhold som det tilfeldigvis har vært mulig å etterkontrollere samt at han underslo forsvarrets kronvitner og stanset etterforskning (vedrørende Støleggen) som kunne gått i Torgersens favør. I tillegg kommer at han på uriktig måte for de tannbittsakkyndige ga et helt galt inntrykk av de sakkyndiges erfaring og ekspertise både under bevisføringen og i prosedyren. Disse feilene er for mange og omfattende til at de kan skyldes misforståelser eller uhell fra Dorenfeldts side. Han må ha gjort de fleste eller alle av disse feilene med viten og vilje. Da er det liten eller ingen grunn til å tro at Dorenfeldts uredelighet stanset ved det man tilfeldigvis har klart å avsløre når man ser i hvilken svært, svært sikre retning alle de store og uriktige sakkyndige forklaringene trekker.

Det er et kuriøst spørsmål som det er grunn til å stille seg når det gjelder disse "mindre uetterrettelighetene" man har sett fra Dorenfeldts side. Hvorfor opptrådte han slik når han hadde en sak hvor utfallet var så aldeles sikkert med blant annet to bevis som hver for seg ga sikkerhet opp mot en milliard til én? Det eneste logiske svaret på dette er at han må ha vært redd for at bevisene, det vil si de sakkyndiges forklaringer, skulle sprekke hvis deler av saken ble for godt eller inngående belyst slik at noen skulle fatte nærmere interesse for om de sakkyndige erklæringene virkelig kunne være riktige.

Vi har også sett hvor lett og ubesværet og (i hvert fall tilsynelatende) uten motforestillinger påtalemyndigheten innhentet forklaringer fra de 4 NISK forskerne i 1999 til tross for at man da beviselig hadde bedre faktiske kunnskaper. Dette gjorde påtalemyndigheten i 1999 til tross for at den da også visste at slike misvisende erklæringene ikke kunne bety veldig mye fra eller til for selve vurderingen av barnålene. Vi har også sett hvordan Katteland helt uten motforestillinger bruker slike sakkyndige erklæringene på en uriktig og usann måte. Den holdningen hos påtalemyndigheten disse erklæringene viser, kan antagelig også si oss mye om holdningene både før og etter dette tidspunktet, også holdningene på 50 tallet da Torgersen ble dømt.

Men i 1958 var saken likevel en helt annen. Allerede i januar 1958 må politi og påtalemyndighet ha oppdaget at den vanlige (men likevel skjeve) etterforskningen ikke ga og antagelig heller ikke ville gi de forventede resultater eller bevis mot Torgersen. Det var ikke funnet noen bevis som med noen grad av sikkerhet viste at Torgersen var gjerningsmannen eller kunne knytte ham til åstedet, og det kan neppe ha sett ut til at slike bevis skulle dukke opp i fortsettelsen heller.

Sakkyndige erklæringene for at noen fysisk små bevis man hadde funnet, med sikkerhet knyttet Torgersen til saken, ble av aller største viktighet og helt avgjørende for sakens utfall. Derfor er det

nærliggende å anta at det samme kan ha skjedd i 1958 som i 1999, men i en helt annen målestokk enn i 1958. Med andre ord at påtalemyndighetens tro på at de hadde den skyldige men uten å ha nok bevis mot ham, besluttet å få vurdert bevisene man hadde slik at disse vurderingene sikret det "riktige" utfall av saken. Torgersens sak er ikke den første saken hvor man ser omfattende bevisfusk fra påtalemyndighetens side, og vil dessverre neppe være den siste saken heller.

En eller annen gang, det ser ut til å være i midten av januar 1958, skiftet etterforskningen karakter. Dette er det også mulig å se av etterforskningen og etterforskningsdokumentene. I tillegg til å finne nye bevis og omstendigheter som talte mot Torgersen slik det hele tiden etter drapet var blitt gjort, ble nå oppmerksomhet rettet mot å bevise at det man allerede hadde, holdt til en sikker domfellelse. Legges dette til grunn, faller en del elementer på plass og skaper logikk i det hele, særlig for så vidt gjelder de sakkyndiges helt gale bevisvurdering av alle bevisene. Man forstår også at det var tryggest å lyve om Støleggen og forhindre ny etterforskning om ham, samt underslå vitnet Gerd Kristiansen som bevis. Disse to vitnene kunne skape så mye mistanke om at de sakkyndige erklæringene ikke holdt vann slik at de ble gått nærmere etter i sømmene.

Det er også grunn til å merke seg "sjefsjukseren" i saken, Printz, som har vært sakkyndig for to av bevisene (barnålene og avføringen). Innledningsvis ble det påvist forskjell på avføringen fra Torgersens sko og gjerningsstedet. Men dette var før påtalemyndigheten hadde oppdaget at man ikke kom noen vei med ordinære etterforskningsmetoder. Nå ble det annerledes. Vi fikk sikre men helt uriktige konklusjoner fra hans side i Torgersens disfavør som ikke holdt vann, jfr uttalelsene om murpuss og granvedpartikler. Man kan jo da lure på hva som fikk Printz til å gi gale eller villedende uttalelser om en rekke av sakens mulige bevis. Et vedvarende ønske fra hans egen side om å forklare det som var riktig, kan det neppe ha vært.

I innledningen av saken de første dagene etter 7. desember ble Torgersens klær og sko undersøkt med den største nøyaktighet for at man der om mulig kunne finne ting eller spor som viste at han hadde vært på gjerningsstedet. I følge rapporter fra disse første dagene fant politiet en liten flekk med avføring på hans sko, 5 barnåler og en del rusk og rask i dressen. Men denne avføringen stemte dessverre ikke med avføringen på gjerningsstedet. I midten av januar uten særskilt foranledning var det plutselig meget mer avføring som stammet fra Torgersens klær. Senere kom det også mer avføring fra den skoen hvor forskerne tidligere hadde gjort sitt beste for å få med seg all avføringen til undersøkelsene. Nå var det dessuten så heldig for politiet at denne nye avføringen både fra klær og sko stammet fra gjerningsstedet, noe den gamle avføringen ikke gjorde. Særlig for avskrapet av den gamle avføringsflekken på skoen som allerede var avskrapet, må det sies at denne endringen er imponerende.

Noe spesielt skjedde med en av fyrstikkeskene også. Ved undersøkelse så sent som ca 20 februar i politiets eget laboratorium ble det beskrevet fra to etterforskere at den ene fyrstikkesken var helt ubrukt mens den andre var litt brukt. Således ble det om denne siste esken beskrevet av disse to etterforskerne at det var repet av to fyrstikker på den ene ripeflaten og noen få mer for den andre ripeflaten. Men det var før Printz hånd om den. Han beskrev 2 dager senere at en rekke fyrstikker var repet av på begge ripeflater. Dette passet veldig godt med at det var funnet ca 11 brukte fyrstikker på åstedet. Dessuten manglet det omtrent 15 fyrstikker i esken i forhold til hva det omtrent kan ha vært i den da den var ny. Nå dukket det opp avføring som stemte med

gjerningsstedets, på fyrstikkesken også, avføring som man til tross for nitide undersøkelser tidligere ikke hadde sett.

Det man kanskje kan slutte etter dette, var at noen men ikke alle innenfor politiets rekke, var innforstått med at det i etterforskningen hadde oppstått et særskilt behov som måtte imøtekommes, nemlig at man trengte ytterligere bevis i det materiale som man allerede hadde sikret seg.

Når Dorenfeldt i sin prosedyre uttalte at bevisene også ville holdt til domfellelse uten de 3 bevisene, må dette antas å være en uttalelse avgitt for fremtiden i tilfelle man i fremtiden skulle finne ut at de sakkyndige forklaringene for de 3 bevisene ikke var riktige. Men i tillegg ønsket nok Dorenfeldt å oppnå noe mer: uttalelsen skulle forhindre at noen i fremtiden fattet interesse for de sakkyndige uttalelsene fordi disse uttalelsene uansett ikke hadde vært utslagsgivende i saken.

Det kan også være grunn til å merke seg den helt særskilte innledningen Dorenfeldt hadde under hovedforhandlingen. Han ba personlig det norske samfunn om unnskyldning for at han hadde løslatt Torgersen fra fengsel noen tid tidligere. Om dette var demagogi eller oppriktig dårlig samvittighet fra hans side, vites ikke. Men kanskje finner vi i her årsaken til at man allerede flere måneder i forveien hadde tatt i bruk særlige etterforskningsmetoder for å bøte på hans påståtte dårlige samvittighet.

Når retten nå skal vurdere om gjenopptakelse skal innvilges og om kommisjonenes vedtak skal underkjennes, påberopes det at den kritikkverdige behandling som påtalemyndigheten den gangen ga saken, antagelig med overlegg, og hele tiden siden har gitt Torgersens sak, skal telle med i hans favør selv om konkrete følger av denne behandling utover det som allerede er påvist, er vanskelig eller umulig å påvise. Ett eksempel er unnlattelsen av å undersøke hvor Rigmor Johnsen ble drept (jfr hennes urinavgang) fordi dette ville talt til Torgersens fordel og formodentlig vært et utelukkelsesbevis. Det vises også til h.r.advokat Staffs gjenopptakelsesbegjæring fra 1972 hvor det hevdes at politiet ikke etterforsket den eneste helt konkrete gjenkjennelse av det som kan antas å være drapsmannen. Ester Olsen, som fra sin kiosk hadde solgt to epler til Rigmor, hadde sett godt på mannen som gikk etter henne. Denne mannen gjenkjente hun noen dager senere, men politiet etterforsket så vidt vites aldri dette sporet. Det er jo fra påtalemyndigheten opplyst at politiet ikke etterforsket saken for å oppklare denne på vanlig måte og at bevis som ikke støttet politiets teori med vilje ble ignorert. I stedet gikk etterforskningen ut på å finne bevis som talte mot Torgersen. Derved er det sannsynlig at man har mistet muligheten til å anvende mange bevis som kunne talt i Torgersens favør.

Påtalemyndighetens atferd i 1958 er etter all sannsynlighet en straffbar overtredelse av flere bestemmelser i straffeloven. Dette er i så fall en ubetinget gjenopptakelsesgrunn. Men det er ikke enkelt etter mer enn 50 år å føre bevis for en slik straffbar atferd (selv om man legger så lave beviskrav til grunn for straffbarhet som det påtalemyndigheten nå gjør i Torgersens sak). Likevel påstås det at påtalemyndigheten har opptrådt straffbart i anledning av pådømmelsen i 1958. Men først og fremst anføres at påtalemyndighetens saksbehandling i 1958 med underslag av bevis og gale forklaringer om det samme har medført at saken ikke ble riktig opplyst slik at det er tvilsomt eller meget tvilsomt om dommen fra den gangen er riktig. I tillegg anføres at Elias Mork forklarte seg falskt/mot bedre vitende slik at dette er en ubetinget gjenopptakelsesgrunn.

Norske domstoler er uten tvil redelige i vanlige saker, slik at det generelt ikke er grunn til å ha mistillit til avgjørelser fra disse. Men det er et trist kapittel for norske domstoler når vi ser hvordan domstolene har vært påtalemyndighetens fremste forsvarsbastion de gangene spørsmålet om etterforskningsjuks har dukket opp, for eksempel i Lilandsaken og nå i mange år i Torgersens sak. Det er ikke uten grunn at Stortinget etter forslag fra regjeringen for snart 10 år siden på tross av Grunnlovens bestemmelse om at Høyesterett dømmer i siste instans, fratok domstolene med Høyesterett i spissen kompetansen til å behandle gjenopptakelsessaker. Kjæremålsutvalgets uttalelser i Torgersens sak antas å ha vært en ikke uvesentlig del av årsaken. Det blir derfor skjevt når Gjenopptakelseskommisjonen skyver Høyesterett foran seg i sine vurderinger av hva som er uholdbart i Torgersens sak.

5. Bevisenes forholdsmessige betydning

Det er antagelig ikke uenighet (når man ser bort fra Kattelands og Riksadvokatens uforstand) om at svikten i de 3 bevisene har vært betydelig. Dette alene er nok til at det er grunn til at man må vurdere om dommen er riktig når Torgersen hele tiden har benektet at han er skyldig. Avgjørende i gjenopptakelsessammenheng er ikke hvor sikre de tre bevisene ble vurdert å være i 1958 og eller hvor sikre de er nå. Det som det først og fremst kommer an på, er størrelsen av svikten i bevisene vurdert opp mot omfanget av resten av bevisene i saken. |

Det er ikke logisk mulig å omregne sikkerheten som et bevis gir til procenter av den totale bevismassen. Likevel gjør jeg et (slikt uriktig) forsøk fordi det på en enkel måte illustrerer min mening om bevisene og forholdene mellom dem. Andelen som et bevis utgjør av den totale bevismassen regnes selvsagt ut fra eller i forhold til den sikkerhet beviset gir.

Jeg antar at de 3 bevisene har utgjort omtrent 95% av de totale bevis som ble gjort gjeldende mot Torgersen i 1958. Forholdet mellom de 3 bevisene kan den gangen ha vært omtrent 45, 45, 10 (det siste tallet selvsagt for avføringsbeviset). For juryen som i sin skyldvurdering ofte tar sitt utgangspunkt i et forenklet bevisbilde (ved å vurdere bare de sikreste bevisene hvis disse er nok til avgjørelse av skyldspørsmålet), vil de tre bevisene antagelig ha utgjort en større andel av bevisene, antagelig mellom 95 og 100%. Så blir spørsmålet hvor stor svikten for de 3 bevisene har vært. Jeg vil anta mellom 95 og 98% slik at bare 2-5 % av disse 3 bevisene er i behold. Forholdet mellom de 3 bevisene i forhold til de opprinnelige tall er nå 0 (eller et negativt tall) for tannbittbeviset og omtrent 2 for hvert av de to andre bevisene. Dette medfører at ca 90 - 95% av de totale bevis har sviktet eller mellom 90 og 95 % av de bevis jeg antar at juryen bygde på. Dette gir grunnlag for å anta at bare mellom 5 og 10 % av bevisene i juryens skyldvurdering fra 1958 er i behold.

Om en slik rest av bevisene kan holde til domfellelse, kommer selvsagt an på hvordan bevisene lå an, og kan ikke besvares alene ut fra en vurdering av et antall %. Når en så liten andel av bevisene er i behold, vil det i alle fall bli et svært, svært klart utgangspunkt at holdbarheten av bevisene må vurderes på nytt, og dette på vanlig måte, det vil si med hovedforhandling for en vanlig domstol. Man må ha helt særskilte holdepunkter om man skal anføre at en slik stor bevissvikt ikke krever en ny bevisvurdering for at man skal være sikker på at dommen er holdbar. Slike holdepunkter kan jeg ikke i det hele tatt se foreligger slik bevisene i Torgersens sak ligger an. Mer vesentlig og klarere er det at omfanget av svikten viser at det nødvendigvis må bli en svært forskjellig skyldvurdering sammenlignet med skyldvurderingen fra 1958 slik at denne forskjellen er nok til at gjenopptakelse må innvilges.

I tillegg kommer bevisene som taler til Torgersens fordel inn i bildet. Jeg vil anta at disse i dag må anses som minst like tungtveiende som de bevis påtalemyndighetens nå kan anføre mot Torgersen. Dermed er saken bevismessig brakt helt til et nullpunkt slik at det nå ikke er noen grunn til i det hele tatt for å mistenke Torgersen for drapet. Dette bør medføre at man i det minste må forstå at bevisene må prøves på nytt.

Selv om man skulle være uenig med meg i at bare mellom 5 og 10 % av bevisene i Torgersens disfavør (slik juryen kan ha vurdert dem) er i behold, vil utgangspunktet bli det samme også om så mye som 20 eller 30 % av bevisene skulle være i behold. Spørsmålet blir hvilken instans det er som skal foreta en slik ny vurdering og om en slik ny skyldvurdering skal finne sted med eller uten den sikkerhet som ligger i bevisumiddelbarhet og kontradiksjon. At Torgersen da bør nyte godt av de samme regler som alle andre som straffedømmes, nemlig straffeprosesslovens alminnelige regler, bør være et veldig klart utgangspunkt, selv for påtalemyndigheten.

Som jeg skal komme tilbake til under pkt. 7 kan kommisjonen uansett hva man måtte utlede av straffeprosessloven, ikke være berettiget til å avgjøre et slikt helt nytt skyldspørsmål. Det kan bare en domstol med full domskompetanse gjøre.

Nye bevis og omstendigheter

Påtalemyndigheten har de siste 10 – 15 år stort sett konsekvent fremholdt at nye sakkyndige erklæringer som gir ny forståelse av bevisenes sikkerhet, bare er gammelt nytt som er fremholdt og vurdert i forutgående gjenopptakelsessaker på grunnlag av eldre erklæringer slik at det ikke er grunnlag for å prøve noe på nytt. Det kan neppe herske tvil om at det etter Høyesteretts siste behandling av saken i 2001, er fremkommet så mange nye momenter vedrørende bevisene at vilkårene for ny prøvelse etter Høyesteretts behandling, har oppstått på nytt. Det forhold at gjenopptakelseskommisjonen i 2005/2006 tok Torgersens sak opp til behandling, viser at kommisjonen er enig i at vilkårene for gjenopptakelse forelå. Som anført senere i stevningen, kan kommisjonenes ”behandling” av Torgersens begjæringer ikke i det hele tatt karakteriseres som behandling av hans begjæringer, kun avvisning uten at hans sak er vurdert. Torgersen har derfor sin prøvingsrett i behold. Hans begjæringer skal da vurderes ut fra alt det som er fremkommet etter 16. juni 1958, uavhengig av om man måtte mene at noe av det har vært gjenstand for prøvelse tidligere. Kattelands anførsel om det motsatte, er åpenbart uholdbar.

6. Gjenopptakelseskommisjonens vurdering av de tre bevisene og feilene som disse hadde

RMK har som nevnt vurdert tannbittbeviset og avføringsbeviset og har underkjent måten begge disse to bevisene ble behandlet på og den sikkerhet de ble tillagt i 1958. Dette er nok årsaken til at Gjenopptakelseskommisjonen i hvert fall i navnet har akseptert feil for disse to bevisenes vedkommende. Men som jeg skal komme tilbake til, velger likevel kommisjonene å se helt bort fra feilene.

For **barnålsbeviset** hvor feilen vel er klarere enn for de to andre bevisene, foreligger ikke noen uttalelse fra RMK som har skapt begrensninger. Her har Gjenopptakelseskommisjonen benyttet sjansen dette har gitt, og fastslått at dette beviset står minst like sterkt nå som den gangen. Denne siste konklusjonen er så uholdbar som overhodet mulig:

I 1958 husker vi at det var 2 svært sjeldne egenskaper ved nålene samt en påfallende likhet med gjerningsstedets barnåler som medførte at de sakkyndige med svært, svært stor sikkerhet kunne vite og påstå at nålene stammet fra gjerningsstedet. Nå vet vi at alt dette er helt ueiktig og uten bevisverdi. Til tross for denne svikten legger kommisjonene til grunn at beviset er *"minst like sikkert"* nå som den gangen. Grunnlaget for denne sikkerheten hos kommisjonene er at de finner det svært påfallende at alle de 5 nålene er meget kortere enn de mest normale barnålene, og at et antall av 5 slike korte nåler på Torgersen innebærer at man kan være helt, helt sikre på at nålene stammer fra gjerningsstedet.

Feilen med kommisjonens resonnement om at beviset er like sikkert nå som den gangen, er imidlertid at man også i 1958 var klar over og la stor vekt på at alle de 5 nålene i Torgersens dress var uvanlig korte. Den gangen ble så korte nåler av de sakkyndige forklart å være svært, svært uvanlig (*"overmåte besynderlig"* i flg Dorenfeldt i prosedyren, jfr Aftenposten 13.juni). I dag opplyses at barnålenes lengde må anses som helt normal og vanlig selv om lengre nåler er vanligere. Barnålenes lengde isolert vurdert er derfor en omstendighet som gjør at beviset må oppfattes som langt mindre sikkert i dag enn den gangen. Dertil kommer at de sakkyndige ut over nålenes uvanlige lengde helt har forlatt standpunktet fra 1958 om at nålene i tillegg hadde en meget uvanlig form. Nålene hadde akkurat den formen som kunne forventes for korte nåler. De sakkyndige har forklart at det er millioner av trær som har nåler som til forveksling vil være helt like nålene fra gjerningsstedet eller Torgersens dress. Dette innebærer at også den tredje antagelsen de sakkyndige hadde for at nålene i dressen var fra gjerningsstedet, er forlatt, nemlig at en særskilt og påfallende likheten med gjerningsstedets nåler ga grunnlag for å anta at nålene kom derfra.

Dette kan da oppsummeres med at to av de tre delene av grunnlaget for bevisets sikkerhet har bortfalt fullstendig samtidig som den siste delen av grunnlaget i svært stor grad er svekket. Da blir den opplagte konklusjon at barnålene slik de nå vurderes, er et langt, langt mindre sikkert bevis enn den gangen. Det burde være umulig for 10 kommisjonsmedlemmer å bomme så totalt på så aldeles enkel logikk.

Men det er adskillig mer enn dette som svikter for kommisjonenes resonnement når de legger så stor vekt på at det var 5 korte nåler. Dersom det skulle være slik at det bare var korte nåler på dette gamle inntørkede norske juletreet, noe som det ser ut til ble lagt til grunn, var det altså mange titusener korte nåler på dette og ingen lange. Da burde vel også kommisjonsmedlemmene og andre som har vurdert barnålsbeviset, forstå at det kan finnes andre steder hvor en gren eller et tre eller et helt vekststed kan ha bare korte nåler. At det er akkurat slik, har også de sakkyndige i hele perioden fra 1999 og frem til i dag presisert. Da vil det i så fall ikke være særlig uvanlig at man ved én enkel berøring kan få 5 korte og ingen lange nåler på seg. I hvert fall ikke så ekstraordinært at 5 korte nåler kan skape en særdeles stor sannsynlighet for at nålene må stamme fra gjerningsstedet. Men dette er et resonnement som taler i Torgersens favør. Det er, til tross for at det er et svært enkelt og opplagt resonnement som også er blitt presisert av de sakkyndige overfor kommisjonen av 2006, oversett av de 10 kommisjonsmedlemmene (og selvsagt påtalemyndigheten) til tross for at begge kommisjonene har brukt måneder på sine overlegninger.

En del av grunnlaget for kommisjonenes sikkerhet her er at en av påtalemyndighetens sakkyndige, Kåre Venn, har forklart til kommisjonen at han etter en dag i skogen hvor han gjorde sine undersøkelser av bartrær, hadde fått 19 barnåler på seg med varierende lengde, noen grønne, noen

brune. Denne opplysning er en sentral del av kommisjonenes resonnement for at noen av barnålene på Torgersen måtte være lange dersom de skulle stamme fra andre steder enn gjerningsstedet. Men å legge til grunn at man ved en tilfeldig tur i skogen hvor man kanskje kan ha kommet i berøring med én enkelt kvist med bare korte og inntørkede nåler og fått 5 slike på seg, eller for den saks skyld 3 eller 10 korte nåler, må få omtrent den samme variasjon for lengden på disse som dét en vitenskapsmann får etter en hel dag med nærgående undersøkelser av en rekke forskjellige bartrær ute i skogen, blir håpløst ulogisk uten at jeg ser grunn til å begrunne hva det ulogiske består i. Og hvordan kan det nå ha seg at det var mulig å få bare korte nåler på seg på gjerningsstedet mer enn andre steder?

I tillegg kommer at et statistisk avvik for et så lite antall barnåler som 5, ikke kan bli et tungtveiende bevis eller på langt nær så tungtveiende som beviset var i 1958. Og dette gjelder særlig om man husker det de sakkyndige nå har forklart, nemlig at korte barnåler har en tendens til å vokse gruppevis på samme sted, samtidig som barnålene nederst på treet der man kommer i berøring med barnåler ofte vil ha så dårlige vekstvilkår at de er både korte og etter brune samtidig som det er disse som løsner lettest slik at det disse som man ved lett berøring får på seg.

Kommisjonenes resonnement viser hvor galt det kan bære av sted når kommisjonen uten bevisumiddelbarhet og kontradiksjon legger i vei på egen hånd på bakrommet i sin bevisvurdering.

På bakgrunn av at det aller meste av beviset har sviktet men kommisjonene likevel mener at det er minst like sikkert som før, må det legges til grunn at kommisjonene innbiller seg at de har funnet frem til noe nytt for så vidt gjelder betydningen av at det var 5 korte nåler. Det har de som nevnt slett ikke. Men hvis det nå skulle være slik at betydningen av at 5 av 5 nåler var korte ikke fullt ut var innsett i 1958, kan ikke kommisjonen legge større og mer avgjørende vekt på dette. Dette blir ny bevisvurdering for en ny side av beviset. En slik ny bevisvurdering er det bare en dømmende rett som kan foreta, jfr hvor galt vi akkurat har sett at det kan gå om kommisjonen alene prøver seg på ny bevisvurdering.

På samme måte stiller det seg når kommisjonene legger stor vekt på lengden av de 19 nålene som Kåre Venn forklarte at han hadde fått på seg etter en dag med undersøkelser i skogen. Også dette blir ny bevisføring som det må overlates til en dømmende rett å ta stilling til.

Kommisjonenes opprettholdelse av barnålsbeviset som minst like sikkert nå som i 1958 kan derfor ikke oppfattes som annet enn nok et eksempel på at kommisjonene anvender svært uholdbar logikk og i tillegg fører inn nye bevis i saken til skade for Torgersen, hvilket det ikke er anledning til.

Men fortsatt er det mer som er galt med hvordan kommisjonene har vurdert barnålsbeviset enn dette. Kommisjonene skriver at det ikke er grunnlag for å hevde at de sakkyndige *"påsto at barnålene i dressen stammet fra barnålene i kjelleren."* Dette er for så vidt korrekt, men kommisjonens konkluderende bemerkning blir et villedende ordkløveri når man ser hvor skråsikkert de sakkyndige konkluderte uten å bruke akkurat disse ordene, både om mortreet og at slike barnåler ikke fantes ute i den norske naturen (én til en milliard i følge Dorenfeldt). Her har vi da en fordreiet gjengivelse og uriktig vurdering av bevis i Torgersens disfavør (bevisfusk).

Like galt og stadig i Torgersens disfavør er det når kommisjonene konkluderer med at det er *"uvisst hvorvidt, og i så fall i hvilken grad, lagretten la vekt på barnålsbeviset i 1958,"* og med denne

”begrunnelse” ser bort fra svikten. Sikkerheten for barnårsbeviset ble jo ikke i det hele tatt bestridt for retten den gangen. Begrunnelsen faller derfor i samme bås og lider av samme feil og meningsløshet som begrunnelsen for tannbittbeviset og avføringsbeviset. Se senere i stevningen.

Ellers er det klart at selv om kommisjonen ikke vet hvor stor vekt det ble lagt på et bevis, så kan ikke denne mangel på positiv kunnskap benyttes til å se bort fra feil ved dette beviset slik som kommisjonene gjør. Kommisjonen må jo da selv stipulere hvor stor vekt som ble lagt på dette beviset og konkludere ut fra denne stipulering hvilken betydning og virkning bortfallet av beviset skal få. Bare å melde pass som kommisjonen gjør blir jo en opplagt rettsfornektelse. Også dette må jo kommisjonsmedlemmene utvilsomt ha forstått.

Tannbittbeviset ble kanskje ansett som det sikreste beviset den gangen med mindre man antar at også barnårsbeviset ble betraktet som aldeles sikkert. Gjenopptakelseskommisjonene ser bort fra at dette beviset har mistet hele sin verdi uten i det hele tatt å vurdere konsekvensene av et slikt bortfall. Kommisjonenes begrunnelse er at de ikke har funnet holdepunkter for at *”tannbittbeviset alene ble tillagt spesielt stor vekt”*. Kommisjonene må jo da mene at det er juryen som skulle ha tillagt beviset slik *”spesielt stor vekt”*. Som kjent svarer juryen bare JA eller NEI på skyldspørsmålet, og det er derfor aldri mulig å vite om eller hva juryen har lagt spesiell stor vekt på. Dette vet selvsagt kommisjonsmedlemmene også. Kommisjonsmedlemmene har derfor oppstilt en forutsetning for å legge vekt på denne bevissvikten som de vet aldri kan slå til, hvilket må likestilles med et prinsipielt standpunkt om ikke i det hele tatt å tillegge bevissvikt betydning når gjenopptakelse vurderes for saker behandlet med jury. *”Begrunnelsen”* kan i tillegg sees på som fullstendig verdiløs eller en nullitet. Og det må legges til grunn at også kommisjonsmedlemmene har vært klar over at de har gitt en begrunnelse helt uten mening. Det vises ellers til det jeg sa om rettsfornektelse ovenfor om barnårsbeviset. Det blir tilsvarende både her og for avføringsbeviset.

Å henvise til at beviset ikke ble tillagt *”spesielt stor vekt”* som grunnlag for å se bort fra feilen, kan i tillegg og i beste fall kalles tøv og blir et udefinert krav fra kommisjonenes side som det ikke finnes et svar på med mindre kommisjonene selv gir svaret, hvilket de ikke gjør. I en skyldvurdering vil selvsagt et bevis bli tillagt større verdi, jo sikrere det er. Av denne grunn kan og må man legge til grunn at beviset ble tillagt større vekt enn noen av de andre bevisene, evt like stor vekt som barnårsbeviset. Er ikke dette nok, og nok til hva? Ikke en gang nok til at svikten skal tas med i en totalvurdering av om gjenopptakelse skal innvilges?

Hvis kommisjonene med sitt krav mener at beviset må ha blitt tillagt spesielt stor vekt i forhold til resten av bevisene i saken, kunne det jo være mulighet for fornuft i kravet fra kommisjonene. Men da måtte kommisjonene fortsette sitt resonnement med en begrunnelse som må gå ut på at saken bevismessig ville klart seg godt uten dette beviset og etterhvert også for de andre bevisene som har sviktet. Men det er ikke gjort.

For det tredje beviset, **avføringsbeviset**, som ble oppfattet som et meget tungtveiende indisium på at Torgersen hadde vært på gjerningsstedet, har kommisjonen på samme måte som for bittmerkene, også akseptert konklusjonen fra RMK. Men også her bare i navnet. For kommisjonen har på tilsvarende måte som for tannbittmerkene ubegrunnet gitt uttrykk for at heller ikke denne feilen får betydning ved å konkludere med at feil med dette beviset *”ikke under noen omstendigheter synes å være egnet til å føre til frifinnelse”*.

Rettsfornektelse for alle 3 bevisene

Derved har kommisjonene ved tre korte og helt intetsigende setninger som ikke har noe å gjøre med den avgjørende bevisvurdering som kommisjonene skulle foreta, helt unnlatt å vurdere konsekvensene av at disse 3 bevisene har sviktet. Det er vel neppe mulig for en rettsinstans klarere å ignorere sin plikt til å komme til et korrekt resultat, enn ved begrunnelser som den også selv vet er uten verdi. Dette kan vanskelig oppfattes på annen måte enn at kommisjonsmedlemmene på nytt gir et eksempel på at de med vilje og overlegg har bestemt seg for hvilken avgjørelse de skal komme til, uavhengig av hva de avgjørende fakta eller bevis måtte lede til.

Men adskillig verre er det at kommisjonene passer seg helt for å vurdere summen av feilene som er gjort for disse 3 bevisene. Etter først å ha ignorert betydningen av et bortfall av hvert enkelt bevis vurdert for seg, ignoreres mao betydningen av de samlede feilene for de tre bevisene (mao at omtrent 90% av de totale bevisene slik jeg har beregnet dem har sviktet). Det er vel så åpenbart som overhodet mulig for alle at en slik samlet totalvurdering må til. Dette er den ene av de to helt sentrale vurderinger som kommisjonene må foreta. Når en slik totalvurdering er droppet, kan man være sikker på at det er fordi den ville slått ut i Torgersens favør, og det går ikke lenger an å tvile på at feilene gjøres med overlegg og mot bedre vitende til Torgersens skade.

Klarest vil man forstå kommisjonens logiske svikt dersom man tenker seg det bare hadde vært to hver for seg helt sikre bevis i saken og som begge hadde sviktet. Svikten for hvert enkelt bevis vurdert for seg, vil ikke medføre behov for gjenopptakelse, for man har jo det andre (sikre) beviset. Vurderer man svikten for begge bevisene samlet, blir det derimot åpenbart at skyldspørsmålet er galt avgjort.

7. Begrenset adgang for Gjenopptakelseskommisjonen til å fravike det gamle skyldgrunnlaget

Det er ikke gitt at Gjenopptakelseskommisjonen kan avslå gjenopptakelse selv om det etter korreksjon for bevisfeil fortsatt er overflod av bevis i domfeltes disfavør. Det er nemlig ikke bare straffeprosesslovens §§ 391 flg som regulerer hva Gjenopptakelseskommisjonen kan foreta seg og når. Av et prinsipp med høyere rettsorden enn straffeprosessloven, dels nedfelt i GrL. § 96 og EMK artikkel 6 følger det at det bare er domstolene som kan idømme straff og finne noen skyldig i en straffbar handling.

Dersom en fellende straffedom lider av store bevisfeil (slik som i Torgersens tilfelle), vil utgangspunktet være at gjenopptakelse må innvilges uansett om det fortsatt skulle være en overflod av bevis i tiltaltes disfavør. Det blir ikke lenger begrensningen som følger av strpl. som er avgjørende. For ofte vil slike store bevisfeil medføre at man må til med en ny (og annen) skyldvurdering om man skal opprettholde domfeltes skyld. Spørsmålet er hvilken instans det er som er berettiget til å foreta en slik ny og i stor grad avvikende skyldvurdering. Dersom Gjenopptakelseskommisjonen i slike tilfelle legger sin vurdering til grunn for en slik ny skyldavgjørelse, ender saken med at domfelte bare har fått prøvet skyldspørsmålet av kommisjonen og ikke av en domstol etter at bevisfeilene er blitt oppdaget og korrigert. Og skyldspørsmålet er blitt avgjort ved en kontorforretning i stedet for ved en full hovedforhandling med bevisumiddelbarhet og kontradiksjon slik straffeprosessloven generelt foreskriver at skyldspørsmål skal avgjøres.

Den eneste legitimitet for en slik ny skyldavgjørelse fra kommisjonens side er at man har en gammel straffedom. Men når det er på det rene at skyldvurderingen i denne gamle straffedommen ikke

lenger er holdbar men lider av store feil, bør det være rimelig klart at den gamle straffedommen ikke kan tjene som grunnlag for at kommisjonen etter eget forgodtbefinnende kan avgjøre saken. Man har ikke da lenger noe som viser at domfelte har gjort seg skyldig i en straffbar handling. Skyldspørsmålet må avgjøres på nytt, helt på nytt. En slik avgjørelse kan bare domstolene treffe fordi det er disse som har eneretten til å treffe slike avgjørelser.

Kommisjonen har ikke idet hele tatt vært inne på denne problemstillingen og derfor heller ikke i det hele tatt vurdert hvor grensene går for når kommisjonen av denne grunn plikter å innvilge gjenopptakelse selv om det skulle være nok bevis i domfeltes disfavør.

I Torgersens tilfelle må man vurdere om den i hovedsak samme skyldvurderingen som den man må anta at juryen brukte i 1958, kan brukes på nytt (i 2006 og 2010). Da må vi huske at nesten alle bevisene har sviktet og at den totale svikten ligger på omtrent 90% slik at bare omtrent 10 % av bevisene er i behold. Bevis som i tillegg helt eller i stor utstrekning oppveies av bevisene som trekker i Torgersens favør. (Jeg presiserer på nytt at prosentregning aldri kan bli helt riktig her.) Vi kan med svært stor grad av sannsynlighet legge til grunn at de tre bevisene som har sviktet ikke bare dannet ryggraden i den fellende kjennelsen til juryen, men at hele eller nesten hele juryens skyldvurdering ble bygget på disse tre bevisene og ikke noe annet. Jfr at lagmannen i sin rettsbelæring til juryen ofte forenkler bevisførselen som har skjedd slik at skyldspørsmålet skal være så klart og enkelt som mulig å avgjøre for juryen. At det ikke i saken var andre bevis som lett kunne tjene som skyldgrunnlag, ser vi også av at begge gjenopptakelseskommisjonene har valgt å ignorere hvilke andre bevis som forelå og som kunne begrunne Torgersens skyld. Og ser man på statsadvokatens begrunnelse for at gjenopptakelse bør avslås, ser man at bevissituasjonen uten disse tre bevisene slik de ble vurdert i 1958 ikke er enkel sett fra påtalemyndighetens side. Da kan man også gå ut fra at de øvrige bevis ikke ville vært enkle å bruke for juryen i 1958. Hertil kommer, og det er avgjørende, juryen hadde ikke i 1958 noen som helst grunn til å vurdere disse øvrige bevisene når den hadde 3 helt klare og lettfattelige bevis å holde seg til hvorav 2 bevis til og med vurdert hver for seg var aldeles sikre.

Det anføres derfor at kommisjonene ikke har hatt anledning til å avslå gjenopptakelse selv om de skulle ha kommet til at det er bevis i overflod som viser at Torgersen er skyldig.

8. Kommisjonenes generelle begrunnelse for å avslå Torgersens begjæring.

Kommisjonenes hovedbegrunnelse eller generelle begrunnelse for å avslå Torgersens begjæring er kanskje det klareste eksemplet på at man helt uten grunnlag i noe som helst likevel konkluderer i Torgersens disfavør. Begrunnelsen har følgende ordlyd:

”Under henvisning til kap. 5 ovenfor vil kommisjonen påpeke at det under hovedforhandlingen ble ført 71 vitner og det var 19 sakkyndige som avga forklaring. Det ble dokumentert og forevist en rekke dokumenter, fotografier og gjenstander. Det må legges til grunn at eventuelle spørsmål og uklarheter som måtte ha oppstått i etterkant av politiforklaringene avgitt under den rettslige forundersøkelsen, ble søkt avklart gjennom vitneavhørene. På samme måte har de sakkyndige fått anledning til å utdype sine skriftlige sakkyndige rapporter og svare på spørsmål fra partene og retten.

Lagretten har således truffet sin kjennelse på grunnlag av den umiddelbare bevisførselen under hovedforhandlingen, og på en samlet vurdering av bevisene.”

Etter noen få linjer som ikke betyr noe, kommer så kommisjonenes avgjørende konklusjon:
"Etter kommisjonens vurdering foreligger det ikke særlige forhold ved bevisene i saken, slik de forelå i 1958, som gjør det "meget tvilsomt" om dommen er riktig. Kommisjonen kan ikke se at saken, med tillegg av opplysninger som er kommet til etter 1958, kan bedømmes annerledes i dag."

For ordens skyld presiseres det at foranstående er den fullstendige begrunnelse fra kommisjonenes side på å avslå Torgersens krav. Kommisjonene har brukt unødig mange ord på å pakke inn sin begrunnelse og konklusjon. Det de har gitt uttrykk for kan kortere og mer presist uttrykkes slik: *"Hele bevisførselen har skjedd umiddelbart for den dømmende rett med full kontradiksjon. Av denne grunn foreligger det derfor ikke særlige forhold ved bevisene som kan gjøre det "meget tvilsomt" om dommen er riktig."*

At begrunnelsen er gjennomtenkt, må man legge til grunn. Den er brukt til sammen 5 ganger med identisk ordlyd av de to kommisjonene med nesten 4 års mellomrom.

Begrunnelsen er fullstendig innholdsløs. Den kan brukes for å avvise en hvilken som helst gjenopptakelsesbegjæring. Det er jo nemlig slik at enhver straffedom bygger på en domstolsbehandling med bevisumiddelbarhet og kontradiksjon. Likevel er det altså på det rene at det i enkelte saker forekommer bevisfeil som kan medføre at skyldspørsmålet er feil avgjort. Til tross for bevisumiddelbarhet og kontradiksjon skal det derfor undersøkes om det er gjort feil som kan ha fått betydning for utfallet, men her unnlater altså kommisjonene å vurdere dette under henvisning til at reglene om bevisumiddelbarhet og kontradiksjon er iaktatt. At dette er en meget stor feil, er formodentlig klart. I tillegg er en slik selektiv bruk av en slik begrunnelse helt ulogisk og rettsfornektende.

Når kommisjonene konkluderer med at feil ikke foreligger på bakgrunn av at reglene om bevisumiddelbarhet og kontradiksjon er fulgt uten at det her henvises til eller anstilles andre undersøkelser, er jo den logiske konsekvens av dette at kommisjonene mener det ikke kan oppstå bevisfeil i slike tilfelle. Kommisjonene begrunnelse blir derfor også av denne grunn både uholdbar og verdiløs. Her som mange av de øvrige steder kan det ikke være tvil om at kommisjonsmedlemmene også selv vet at begrunnelsen er helt uten verdi. I Torgersens sak er det særlig galt og opprørende at en slik begrunnelse brukes selvstendig fordi det jo er hevet over enhver tvil at bevisumiddelbarhet og kontradiksjon ikke betydde noe som helst for at man fikk en riktig vurdering av bevisene, snarere tvert i mot. Det ser ut til at kommisjonene her forsøker å føye spott til skade.

9. Øvrige feil i kommisjonenes vedtak

Kommisjonens avgjørelse i 2006 er på 524 sider. Avgjørelsen av 2010 som gjør vedtaket av 2006 til kommisjonens egen også i 2010, er på 115 sider. Antallet sider er egnet til å få folk til å tro at avgjørelsene er forsvarlige. Men forsvarlig vil være et helt upassende uttrykk for det kommisjonene har prestert. Avgjørelsene, særlig den fra 2006, lider av sitatsyke. Kommisjonens egne begrunnelser for de sentrale spørsmål som saken reiser, er begrenset til noen få halve og noen få kvarte sider. Mye av det som burde blitt vurdert, faktisk alt det viktigste, er oversett eller ignorert, mens resten er, som jeg håper å ha fått frem i det foranstående, stort sett håpløst uholdbart. En gjennomgang av de to avgjørelsene virker derfor som en sammenhengende rettsfornektelse.

Kommisjonene har som nevnt gitt inntrykk av at saken har et vell av bevis i Torgersens disfavør: 71 vitner, 19 sakkyndige og ”en rekke dokumenter, gjenstander og fotografier” som ble dokumentert og forevist i retten. Kommisjonene har imidlertid avholdt seg helt fra nærmere å forklare hvilke bevis dette var og hvordan disse bevisene kan begrunne noe som helst (eller Torgersens skyld). Dette er da den andre av de to viktigste og helt sentrale begrunnelser som kommisjonene helt har ignorert. Grunnen til dette synes åpenbar for den som setter seg inn i saken. Slike bevis som med noen grad av sikkerhet kunne indikere at Torgersen er gjerningsmannen (utover de tre bevisene som har sviktet) glimrer med sitt fravær.

Man må derfor legge til grunn at mangelen på adekvat begrunnelse for at det er nok bevis i Torgersens disfavør og hvilke bevis dette var, skyldes at kommisjonene ikke har klart å angi noen bevis som kan begrunne Torgersens skyld. Følgelig har samtlige 10 kommisjonsmedlemmer vært klar over at de ikke var i stand til å begrunne Torgersens skyld. Igjen melder antagelsen seg om at kommisjonsmedlemmene har handlet mot bedre vitende, men nå gjelder det hovedkonklusjonen, ikke bare begrunnelser og konklusjoner avgitt under veis for til slutt å komme til en hovedkonklusjon.

Mangel på denne adekvate begrunnelsen må også oppfattes slik at vedtak er truffet uten adekvat vurdering fra kommisjonenes side hvilket leder til ugyldighet uavhengig av kommisjonsmedlemmenes subjektive forhold. Vedtaket blir av denne grunn vilkårlig og ugyldig.

Torgersens sak kan ikke anses som behandlet av kommisjonene

Kommisjonenes unnlattelse av å gjennomføre og legge vekt på det jeg har definert som de to hovedbegrunnelsene i saken, innebærer at Torgersen ikke i det hele tatt kan anses å ha fått behandlet sin sak. Den er bare avgjort i hans disfavør uten begrunnelse. Han har derfor et ubetinget krav på en ny behandling (men av en ny og upartisk kommisjon) uten hensyn til om andre enn disse to feilene er begått og uten hensyn til om feilene antas å være utslagsgivende for resultatet.

Utover påviste feil som etter mitt skjønn begynner å bli mange, er det også på det rene at **kommisjonene gjennomgående fusker med faktum**. At dette fusket i likhet med feilene som er påvist, konsekvent er til Torgersens skade, er vel unødvendig å presisere. Fusket skjer på den måten at kommisjonen griper fatt i enkelte sitat i den foreliggende dokumentasjon og begrunner ut fra disse sitatene og ”overser” andre deler av det som er uttalt og som er avklarende i motsatt retning. Kommisjonenes skjeve og uholdbare bruk av opplysninger etterlater liten tvil om at de tilstreber å komme til et resultat uavhengig av hva bevisene i saken tilsier. Jeg tar forbehold om å komme tilbake med en omfattende redegjørelse for dette på et senere tidspunkt idet jeg er av den oppfatning at stevningen med det omfang den nå har fått, gir tilstrekkelige opplysninger for at ugyldighet foreligger for kommisjonenes vedtak. Jeg nøyer meg derfor nå med å nevne to eksempler, nemlig hva kommisjonen har uttalt om når påtalemyndigheten ble kjent med at vitnet Ørnulf Bergersen ønsket å vitne i saken (selv om dette spørsmål ikke er sentralt i min stevning) og hva den konkluderer med for så vidt gjelder byrettsdommer Korens hukommelse. Dessuten minner jeg om kommisjonenes villedende ordkløveri for så vidt gjelder barnålsbeviset.

Inhabilitet hos kommisjonsmedlemmene

I 2008 skrev 270 anerkjente forskere et brev til justisministeren hvor de uttrykte bekymring for hvordan vårt rettsvesen (ikke) tok hensyn til vitenskap når enkelte bevis og spor vurderes. Kommisjonen fant av en eller annen grunn behov for å besvare brevet, men ikke til de 270 forskerne,

men i eget brev til justisministeren. Det sistnevnte brev tar standpunkt til deler av 2006-vedtaket i Torgersens sak. Det anføres at denne standpunkttagen medfører at underskriverne av brevet etter dette er inhabile til å behandle Torgersens sak i senere vedtak. Følgelig er vedtaket av 2010 ugyldig. Det tas også forbehold om at 2006 vedtaket kan være truffet av medlemmer i kommisjonen som var inhabile.

Det provoseres opplyst om og eventuelt hvordan og i hvilken utstrekning kommisjonens leder (Helen Sæther) har tatt i saksforberedelsen til 2010 vedtaket.

10. Tilfeldigheter

Påtalemyndigheten har anført at det er grense hvor mange tilfeldigheter som Torgersen er blitt utsatt for og som førte til at han ble domfelt og listet opp disse tilfeldighetene. Det er grunn til å snu på denne argumentasjonen og liste opp de tilfeldighetene som taler for Torgersens uskyld og som rokker ved påtalemyndighetens bevisførsel og også nevne de tilfeldighetene som påtalemyndigheten burde spart Torgersen for under saksforberedelse, hovedforhandling og senere:

1. Den tilfeldighet at Torgersen hadde et spesifisert alibi som ikke kan skyldes tilfeldigheter eller avtale med de andre.
2. Den tilfeldighet at ingen av vitnene som så "Torgersen" der han ikke gikk, har lagt merke til stripene i buksene hans, mens de fleste vitnene der han gikk, har lagt merke til disse stripene.
3. Den tilfeldighet at et vitne først fant ut at Torgersen var "jævlig lik" mannen som fulgte etter Rigmor Johnsen etter at han gjennom måneder hadde sett bilder av Torgersen i avisen og det på dette tidspunkt var "helt sikkert" at Torgersen var gjerningsmannen.
4. Den tilfeldighet at fru Olsen forklarte om stripene i buksene hans først etter at hun hadde sett stripene omtalt i avisen.
5. Den tilfeldighet at Gerd Kristiansen fortalte en av sine arbeidskollegaer om at hun var den som hadde vært sammen med Torgersen kvelden i forveien (natten til 7. desember 1957) og blitt syklet ned til sentrum av ham.
6. Den tilfeldighet at politiet lot ektemannen være til stede da Gerd Kristiansen forklarte seg om/benektet at hun (som nygift) hadde blitt med opp på Torgersens soverom.
8. Den tilfeldighet at Gerd Kristiansen hadde brukket 3 ribben da hun den 7. desember kom på jobben og senere forklarte at dette skyldtes at hun hadde løftet noen esker med sko dagen i forveien.
9. Den tilfeldighet at det under politiforklaringen slapp ut av henne at hun "*nærmest fikk et sjokk*" da hun leste i avisen at Torgersen påberopte seg alibi som gikk ut på at han hadde vært sammen med en dame med navn Gerd på det angivelige gjerningstidspunktet.
10. Den tilfeldighet at Gerd Kristiansen etter det opplyste fikk avskjed fordi forretningen hun arbeidet i, ikke ville bli blandet opp i mordet i Skippergata.
11. Den tilfeldighet at Dorenfeldt underslo de vitnene som meldte seg for politiet og forklarte at Gerd Kristiansen hadde tidligere til dem hadde forklart at det var hun som var den Gerd som hadde vært sammen med Torgersen natten til 7. desember og den tilfeldighet at politiet ikke etterforsket på vanlig måte om Gerd hadde fortalt til flere av de ansatte på sitt arbeidssted at hun hadde vært sammen med Torgersen.
12. Den tilfeldighet at Torgersens sko og sykkelpedaler ikke hadde fått noe på seg av det

våte slammet som dekket gulvet på gjerningsstedet.

13. Den tilfeldighet at Torgersen hadde klart å flytte avdøde uten å få betydelig med avføring og blod på klærne sine.
14. Den tilfeldighet at Rigmor Johnsens kåpe bar preg av å ha blitt tatt (pent) av på vanlig måte før voldtekten og drapet av henne startet og var plassert pent sammenbrettet ved siden av henne der hun var plassert.
15. Den tilfeldighet at Torgersen ikke fikk annet enn barnåler på seg fra gjerningsstedet til tross for mye rusk og rask der, særlig treull som har en utstrakt tendens til å feste seg i klær.
16. Den tilfeldighet at Rigmor Johnsen sannsynligvis ikke er drept i trappoppgangen men i en av leilighetene fordi hun ikke har hatt urinavgang i trappeoppgangen.
17. Den tilfeldighet at politiet ikke etterforsket om hun hadde hatt urinavgang andre steder enn i trappoppgangen (fordi dette ville vært et bevis i Torgersens favør).
18. Den tilfeldighet at det neppe er mulighet for at Torgersen (eller noen annen) kunne tenke på å gjennomføre en voldtekt i trappeoppgangen fordi det ville vært stor fare for å bli sett av gårdens beboere mens voldtekten pågikk.
19. Den tilfeldighet at Torgersen ikke hadde tilgang til andre rom i eiendommen hvilket var nødvendig om han skulle gjennomføre en voldtekt uten å bli sett av andre..
20. Den tilfeldighet at alle påtalemyndighetens sakkyndige forklarte seg helt galt om de 3 bevisene.
21. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten skiftet ut det sakkyndige vitnet Fürst.
22. Den tilfeldighet at feilene var så store at det utelukker aktsom god tro hos både de sakkyndige og påtalemyndigheten.
23. Den tilfeldighet at Dorenfeldt opplyste at de hadde funnet frem til landets beste sakkyndige hvilket utelukker at disse kan ha forklart seg sannferdig om barnålsbeviset.
24. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten (Kattelund) selv etter at feilene er påvist og forklart av dagens sakkyndige, fastholder at disse 3 bevisene fortsatt er minst like sikre.
25. Den tilfeldighet at Dorenfeldt med usanne forklaringer underslo to av vitnene som Torgersen påberopte seg (Støleggen og Johannesen).
26. Den tilfeldighet at Dorenfeldt i anledning anke til Høyesterett nedla forbud mot at politiet etterforsket om barnålene kunne stamme fra den tid da Støleggen var eier av dressen.
27. Den tilfeldighet at forsvaret først fikk rede på Ørnulf Bergersen som vitne den 3. juni med den begrunnelse fra Dorenfeldt at påtalemyndigheten ikke fikk rede på dette vitnet denne dagen, til tross for at Bergersen hadde prøvet å avgi forklaring mange uker tidligere men var blitt avvist fordi han ble oppfattet som for upålitelig, hvilket ble underslått av Dorenfeldt.
28. Den tilfeldighet at Bergersen fikk store lettelser i soningen etter sitt vitneprov og at han har uttalt til andre at muligheten til en slik forklaring kunne gi fordeler som han ikke lot gå fra seg.
29. Den tilfeldighet at flere kriminelle enn Bergersen meldte seg for å forklare at de hadde sett Torgersen i Skippergata men ble avvist som vitner fordi det ble påvist at de var i fengslig forvaring på gjerningstidspunktet. Også disse sannsynligvis for å oppnå samme fordeler mht soning som Bergersen oppnådde.
30. Den tilfeldighet at nesten alle kontrollerbare forhold ved Bergersens forklaring har

vist seg å være usanne.

31. Den tilfeldighet at politiet ikke i det hele tatt sjekket Bergersens forklaring og fant noe ut om alle usannhetene i Bergersens forklaring.
32. Den tilfeldighet at intet annet med noen grad av sikkerhet viste at Torgersen var gjerningsmannen enn de 3 bevisene som påtalemyndigheten sørget for fikk en helt gal sakkyndig vurdering i retten.
33. Den tilfeldighet at politiet ikke sjekket annet enn sporene som pekte mot Torgersen.
34. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten, formodentlig fordi den fant det nødvendig for sakens utfall, valgte å fuske med bevisene i 1958, og at påtalemyndigheten konsekvent har fulgt samme linje senere helt frem til det siste, formodentlig av samme grunn.
35. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten så sent som for ca 10 – 12 år siden oppnevnte sakkyndige som erklærte at de sakkyndige erklæringene om barnårsbeviset fra 1958 var holdbare til tross for at de hadde motsatt mening
36. Den tilfeldighet at Torgersen aldri har innrømmet skyld og etter mange år ikke ga opp og så beviser at de 3 bevisene mot ham er helt uholdbare.
37. Den tilfeldighet at Torgersen er utsatt for en så stor bevissvikt at den kanskje er den største i norsk strafferettshistorie.
38. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten til tross for dens særdeles grove feil da Torgersens ble domfelt ikke gjør noe for å oppklare feilene, men i stedet mot bedre vitende til Torgersens skade prøver å opprettholde feilvurderingene som riktige.
39. Den tilfeldighet at påtalemyndigheten (Kattelund og Dorenfeldt i særdeleshett) gjennom alle år Torgersens sak har versert har funnet det gjennomgående nødvendig å ty til uriktige uttalelser for å forsvare dommen fra 1958.

Flere ”tilfeldigheter” kunne nevnes, men dette får klare seg.

11. Oppsummering av gjenopptakelseskomisjonenes klare feil

Etter mitt skjønn lider vedtakene fra gjenopptakelseskomisjonene i Torgersens gjenopptakelsessak av følgende svært klare feil, oppsummert i den rekkefølge de er nevnt i stevningen:

- 11.1 Kommisjonen av 2010 har diktet til nye bevis som ikke eksisterer i saken.
- 11.2 Kommisjonene legger til grunn at normal anledning til å stille spørsmål til de sakkyndige i retten har avverget mulige gale oppfatninger av bevisene, til tross for at man vet at de sakkyndige også i spørsmålsrunden i retten fastholdt og faktisk forsterket sine uriktige fremstillinger av den sikkerhet som bevisene ga for Torgersens skyld.
- 11.3 Kommisjonene vurderer barnårsbeviset som minst like sikkert nå som i 1958 til tross for at de tre egenskapene ved barnålene som var avgjørende for dette bevisets sikkerhet, har sviktet, to av egenskapene fullstendig, den tredje nesten fullstendig.
- 11.4 Kommisjonenes sannsynlighetsvurdering for at de 5 barnålene i Torgersens dress måtte stamme fra gjerningsstedet, dels fordi de var korte, dels fordi en sakkyndig etter en hel dag med undersøkelser i skogen hadde fått 19 barnåler på seg av varierende lengde, er håpløst ulogisk.
- 11.5 Kommisjonene har foretatt ny bevisvurdering for barnårsbeviset, hvilket det ikke er anledning til for kommisjonene.
- 11.6 Kommisjonene har fordi det er usikkert hvor stor vekt som ble lagt på barnårsbeviset ikke

funnet grunnlag for å tillegge feil med dette beviset betydning.

11.7 Kommisjonene har med en "begrunnelse" kommisjonsmedlemmene selv må vite er helt uten verdi, også ignorert betydningen av at tannbittbeviset har sviktet helt.

11.8 Tilsvarende feil er også gjort for avføringsbeviset.

11.9 Kommisjonene har neglisjert sin åpenbare forpliktelse til å vurdere den samlede betydningen av at de 3 bevisene har sviktet hvilket utgjør den ene av de to hovedvurderingene som kommisjonene skulle foreta i saken.

11.10 Mangel på begrunnelse her må oppfattes slik at dette forhold ikke i det hele tatt er vurdert, hvoretter denne mangel på begrunnelse og vurdering alene medfører at avgjørelsen er vilkårlig.

11.11 Kommisjonene har ikke vurdert i hvilken utstrekning de i sin skyldvurdering kan fravike skyldvurderingen i den gamle dommen.

11.12 Kommisjonen kan ikke bruke skyldvurderingen fra 1958 som grunnlag for den skyldvurdering de har lagt til grunn for sitt avslag på Torgersens begjæring, dertil er de mulige skyldvurderingene for forskjellige.

11.13 Kommisjonenes hovedbegrunnelse (bevisumiddelbarhet og kontradiksjon i 1958) for å avslå gjenopptakelse er helt uten verdi, og det må kommisjonsmedlemmene ha visst.

11.14 Kommisjonene har avgjort saken uten å gi en adekvat begrunnelse av om bevisene slik de nå forstås, kan begrunne at Torgersen var skyldig. Kommisjonene har derved droppet den viktigste totalvurderingen i saken som da er den andre av de to viktigste vurderingene som kommisjonene skulle foreta. Avgjørelsen må derfor anses som ubegrunnet.

11.15 Man må legge til grunn at mangel på (adekvat) begrunnelse her medfører at det heller ikke foreligger en adekvat vurdering av saken.

11.16 Mangel på denne hovedbegrunnelse medfører at avgjørelsen er vilkårlig. Også de andre feilene vurdert hver for seg eller samlet viser at avgjørelsene er vilkårlige.

11.17 Kommisjonsmedlemmene har ikke klart å begrunne Torgersens skyld.

11.18 Kommisjonsmedlemmene må ha bestemt seg for hva de ville komme til uavhengig av hvordan bevisene lå an.

11.19 Kommisjonene har gjennomgående fusket med bevisene i saken.

11.20 Kommisjonsmedlemmene har avgjort saken mot bedre vitende. En rekke begrunnelser, konklusjoner og gjengivelser av fakta er så gale at de viser dette.

11.21 Samtlige feil går i én retning, nemlig i Torgersens disfavør hvilket øker sannsynligheten for at feilene i sum er utslagsgivende for det resultat kommisjonen har kommet til.

12. Grunnlagene.

Det anføres at feilene nevnt foran, både vurdert hver for seg (grunnlagene A, D - T) og samlet (grunnlagene B og C) har hatt avgjørende betydning for vedtakets innhold og følgelig medfører at vedtakene i 2006 og 2010 er ugyldige. Det anføres at begge vedtakene er ugyldige selv om det er nok til å kreve ny behandling eller at saken henvises til gjenopptakelse at det siste vedtaket i kommisjonen fra 2010 er ugyldig.

Foranstående beskrivelse av vedtak, begrunnelser og konklusjoner fra gjenopptakelseskommisjonene medfører at følgende grunnlag påberopes for at kommisjonenes vedtak er ugyldige:

A. Det foreligger ikke bevis som med tilstrekkelig sikkerhet viser at Torgersen er skyldig i den

handling han er domfelt for, hvoretter det er meget tvilsomt om dommen fra 1958 er riktig.

- B. Gjenopptakelseskommisjonenes begrunnelser, resonnement og konklusjoner underveis svikter på så mange vesentlige/avgjørende punkter at summen av feilene må antas å ha hatt utslagsgivende betydning for resultatet kommisjonene har kommet til.
- C. Alle feil går i samme retning (nemlig i Torgersens disfavør) og skaper en tilleggs sannsynlighet for at feilene har vært avgjørende for resultatet kommisjonene har kommet til.
- D. Kommisjonene har unnlatt å legge vekt på konsekvensene av at tannbittbeviset som det kanskje sikreste beviset i 1958 har sviktet fullstendig med den begrunnelse at tannbittbeviset ikke ble tillagt ("spesielt") stor betydning i 1958.
- E. Kommisjonen har feilaktig konkludert med at barnålsbeviset er like sikkert nå som i 1958.
- F. Kommisjonene har ikke tatt standpunkt til at de tre egenskapene som dannet grunnlaget for barnålsbeviset, har sviktet og betydningen av denne svikten.
- G. Kommisjonene har til skade for Torgersen lagt nye bevisvurderinger til grunn vedrørende barnålsbeviset, hvilket det ikke er anledning til.
- H. Kommisjonene har feilaktig sett bort fra mulige feil ved barnålsbeviset fordi de har funnet det *"uvisst hvorvidt, og i så fall i hvilken grad, lagretten la vekt på barnålsbeviset i 1958,"*
- I. Kommisjonene har lagt feil faktum til grunn når de har vurdert hvor store feil som ble gjort ved vurderingene av de 3 bevisene i 1958.
- J. Kommisjonene har ikke vurdert og derved ignorert konsekvensene av de samlede feilene for de 3 bevisene.
- K. Kommisjonene har inntatt sitt standpunkt til at Torgersen er skyldig uten i det hele tatt å gi noen (adekvat) begrunnelse for skyldspørsmålet (det vil si at bevisene med dagens forståelse av dem holder til å konstatere skyld for Torgersen). Saken anses derfor, jfr også grunnlag J, som ubehandlet av kommisjonene.
- L. Mangel på adekvat begrunnelse, jfr. særlig grunnlagene J og K, medfører at man må anta at vedtaket ikke er truffet på grunnlag av en adekvat vurdering.
- M. Avgjørelsene er vilkårlige av mange grunner, både fordi betydningen av feilene for de 3 hovedbevisene ikke er vurdert verken hver for seg eller samlet, fordi kommisjonene ikke har vurdert om bevisene holder til opprettholdelse av skyld for Torgersen og fordi svært mange av kommisjonenes begrunnelser og konklusjoner lider av håpløst store og ulogiske feil som alle går i samme retning.
- N. Kommisjonen av 2010 har ved fri diktning ført inn nye bevis i saken som ikke forefinnes og har derfor truffet sitt vedtak på gale forutsetninger.
- O. Kommisjonene har gjennomgående fusket med faktum i Torgersens disfavør.
- P. Kommisjonene har truffet sin avgjørelse mot bedre vitende idet kommisjonsmedlemmene selv har innsett at de ikke er i stand til å begrunne hans skyld og derfor vært klar over at Torgersen er berettiget til å få gjenopptatt sin sak.
- Q. Kommisjonene har ikke i det hele tatt vurdert om forskjellen i sine egne skyldvurderinger er så stor i forhold til skyldvurderingen av 1958 at denne forskjellen er til hinder for at kommisjonene er berettiget til og har mandat til med endelig virkning å avslå Torgersens begjæring om gjenopptakelse.
- R. Kommisjonene har avgjort skyldspørsmålet etter en (mulig) skyldvurdering som avviker mer fra skyldvurderingen av 1958 enn det er anledning til hvilket er til hinder for at kommisjonen har mandat til å avslå begjæringen om gjenopptakelse.

S. Kommisjonene har ikke hatt korrekt grunnlag for sitt avslag fordi påtalemyndigheten både under hovedforhandlingen og senere gjennomgående (i mer enn 50 år nå) på uredelig vis har forsøkt å undersøke eller fordreie alle bevis og omstendigheter som taler til Torgersens fordel. Man kan derfor i dag fortsatt ikke anta at saken har fått en korrekt opplysning fra påtalemyndighetens side, hvoretter kommisjonene ikke er gitt tilstrekkelig mulighet til å vurdere saken på korrekt grunnlag. Dette må medføre vedtak om gjenopptakelse idet dette er eneste måte som Torgersen reelt kan få prøvet sitt skyldspørsmål på på korrekt måte.

T. Det anføres at 2 av de 5 medlemmene i kommisjonen av 2010 var inhabile fordi de hadde tatt stilling til deler av 2006 vedtaket fra kommisjonen ved sitt brev av 24.juni 2008 til justisministeren.

U. Kommisjonenes unnlattelse av å vurdere konsekvensene av feilene ved alle de 3 bevisene og unnlattelse av å vurdere om saken bevis samlet sett nå holder til å fastholde Torgersens skyld, innebærer at Torgersens begjæring om gjenopptakelse må ansees som ubehandlet av kommisjonene, hvoretter Torgersen av denne grunn har en ubetinget rett til å få behandlet sin begjæring uansett om feilene antas å ha fått utslagsgivende betydning for resultatet som kommisjonene har kommet til.

V. Den sakkyndige for barnårsbeviset professor Elias Mork opptrådte straffbart og løy da han sa at han tidligere ikke hadde sett slike nåler som man fant på gjerningsstedet og i Torgersens klær.

W. Påtalemyndigheten opptrådte straffbart i 1958 da den i samarbeid med de sakkyndige la opp til at de sakkyndige skulle forklare seg uriktig eller falskt om de 3 bevisene.

Konsekvensene av ugyldighet

Det antas at det er formålsløst å få saken henvist til ytterligere en omgang til i Gjenopptakelseskommisjonen idet det der for lengst må ha gått prestisje i å avslå hans søknad om gjenopptakelse. De to avgjørelsene som er truffet til nå, viser det. Dessuten må man ut fra den erfaring man nå har, anta at kommisjonsmedlemmene ikke har den nødvendige intellektuelle kapasitet til å vurdere en så omfattende sak som Torgersens sak er blitt, på korrekt måte. Det eneste alternativ for Torgersen synes derfor å være at retten treffer avgjørelse i stedet for kommisjonen slik at det nå avsies dom for at saken gjenopptas. Det vedtak som Gjenopptakelseskommisjonen har truffet, har et helt ut lovbestemt vurderingstema som domstolene fullt ut kan prøve. Dessuten er vurderingstemaet ren bevisvurdering som domstolene er kompetente både til å prøve og å foreta. Det er derfor ikke betenkelig, særlig ut fra hvor klar saken er, at det gis en dom som ikke bare opphever den avgjørelse som er truffet, men også avgjør det spørsmål som i denne omgang er omstridt, nemlig at Torgersen er berettiget til å få gjenopptatt sin sak. I 7 år nå har det vært opplagt at Torgersen må gis medhold i sin begjæring om gjenopptakelse, og domstolen bør vise imøtekommenhet for at han (i live) skal få oppleve frifinnelsen av ham selv, både mht hvor raskt saken berammes og hvor raskt man kommer frem til et avgjørende resultat.

13. Grunnlaget for å saksøke Riksadvokaten

Torgersen har valgt å saksøke både Gjenopptakelseskommisjonen og Riksadvokaten. For Gjenopptakelseskommisjonen ligger grunnlaget i dagen. Det er dette organet som har gjort feilene når begjæringen fra Torgersen er avslått.

Også Riksadvokaten som ansvarlig premissleverandør for mange av kommisjonenes feil saksøkes. Riksadvokaten har i likhet med resten av påtalemyndigheten et ansvar for å forhindre at noen utsettes for uberettiget straffeforfølgning, herunder også sørge for gjenopptakelse i domfeltes favør når forholdene ligger slik an. Riksadvokaten skulle derfor i mange år nå, minst siden 2004, begjært gjenopptakelse til fordel for Torgersen, hvilket han ikke har gjort. Det er ingen unnskyldning for Riksadvokaten at Gjenopptakelseskommisjonen har truffet avgjørelse i saken når Riksadvokaten uten videre må innse at behandlingen av Torgersens ikke tilfredsstillende de minstemål man må kreve for en slik avgjørelse. Han er også formelt ansvarlig for (og gitt sin tilslutning til) de gale anførselsene Oslo statsadvokatembeter v/Katteland har fremsatt i saken. Han burde ved å begjære saken gjenopptatt tatt konsekvensene av at Oslo statsadvokatembeter har feilopplyst saken.

Men Riksadvokaten har konsekvent og med åpne øyne til tross for anmodninger neglisjert alle forpliktelser som han måtte ha til fordel for Torgersen, blant annet under henvisning til at han har full tillitt til den behandling Torgersen har fått både av Katteland og kommisjonen. Dette skal vel da oppfattes slik at Riksadvokaten ikke er enig i at kommisjonenes avgjørelser lider av feil, men at Riksadvokaten tvert i mot har funnet fornuft i de enkelte begrunnelser og konklusjoner fra kommisjonene så vel som fra Oslo statsadvokatembeter. Dette siste er eventuelt ikke noen liten prestasjon av Riksadvokaten. Det vil i prosessen være på sin plass at riksadvokat Busch med den omfattende forståelse han har gitt uttrykk for at han har, redegjør for de enkelte begrunnelser og standpunkter som både Katteland og kommisjonene har inntatt idet man neppe kan anta at noen fra kommisjonene eller Oslo statsadvokatembeter er i stand til dette.

Riksadvokaten er derfor omtrent på linje med kommisjonen ansvarlig for den situasjon man nå har og de feil som har gjort. En svært vesentlig del av innvendingene, herunder de mest alvorlige, retter seg dessuten mot påtalemyndighetens behandling av saken.

De saksøkte må også begrunne at det foreligger tilstrekkelig med bevis i Torgersens disfavør. Som den nøytrale instans Gjenopptakelseskommisjonen skal være, passer det best at påtalemyndigheten sørger for de nødvendige opplysninger og begrunnelser her. Uansett dette har påtalemyndigheten en rolle i det hele som gjør at de bør delta i prosessen slik at det ikke senere påstås at det er en svakhet eller avgjørende feil at påtalemyndigheten ikke fikk anledning til å delta med fulle partsrettigheter. Dessuten vil det bli etterspurt opplysninger som bare påtalemyndigheten (og ikke Gjenopptakelseskommisjonen) kan gi. Dessuten er det som gjenopptakelsesgrunn reist kritikk mot påtalemyndighetens behandling av saken som påtalemyndigheten selv bør svare på slik at man sikres at saken blir riktig opplyst.

I tillegg provoseres nå Riksadvokaten som part å fremlegge de adekvate saksdokumenter som hittil ikke er stillet til rådighet for Torgersens advokater og hjelpere. Anmodningen gjelder særlig dokumenter og bilder som bedre viser og vurderer fotsporene på gjerningsstedet eller stedet der Rigmor Johansen ble plassert.

I første omgang saksøkes Riksadvokaten som så vidt forstås, er den instans som hele tiden har hatt både det formelle og reelle ansvar for det standpunkt påtalemyndigheten hele tiden har inntatt. Det vil senere, når den interne saksbehandling internt hos påtalemyndigheten er bedre avklart, bli vurdert om også Oslo statsadvokatembeter eller statsadvokat Katteland skal saksøkes.

14. Diverse

Vitner og parter. Også her vil saksforberedelsen antagelig vise hvem som bør innstevnes og avhøres av retten. Foreløpig nevner jeg som aktuelle vitner/parter: Samtlige kommisjonsmedlemmer som har tatt del i avgjørelsene, riksadvokat Tor-Aksel Busch, statsadvokat Anne Margrete Kattelund ved Oslo statsadvokatembeter, professor Ståle Eskeland og Fredrik Fasting Torgersen. Min mening er at disse skal forklare seg om den saksbehandling som har funnet sted og de beveggrunner som ligger til grunn for de standpunkter som er inntatt og begrunnelser som er gitt.

Det vil bli anmodet om at Eskeland blir gitt anledning til å følge hele hovedforhandlingen som den som har håndtert saken for Torgersen.

15. Provokasjoner

Torgersen har tidligere bedt utlevert protokollen fra Gjenopptakelseskommisjonen som viser hvilke kommisjonsmedlemmer som har deltatt i de forskjellige møter der Torgersens sak er behandlet. Anmodningen er avslått. Anmodningen gjentas med dette, og nå for behandlingene av begge Torgersens søknader om gjenopptakelse. Dessuten provoseres fremlagt lydbandopptak og referat fra møte mellom kommisjonens medlemmer og daværende leder i Den rettsmedisinske kommisjon Bjørnar Olaisen i 2004.

16. Avsluttende oppsummering

Både påtalemyndigheten, dens sakkyndige, domstolene og til slutt kommisjonen har gjennom 50 år vært opptatt av å presisere at de sakkyndige i 1958 både var både flinke og gjorde en meget god jobb den gangen (se som eks s. 263 i vedtak av 2006). At det fremholdes noe slikt, kan man bare undre seg over når man ser de uforklarlig store (og til dels straffbare) feil som ble gjort vedrørende de sakkyndige vurderingene den gangen.

For å unngå å vurdere, ta stilling til og til slutt konkludere om bevisene ble riktig vurdert, har de nevnte instanser i stedet hatt en tendens til å konkludere med at behandlingen den gang var forsvarlig eller lignende, hvilket i utgangspunktet er helt irrelevant for saken. Dette viser at det i hele det norske rettergangssystem eller rettsvesen, heretter kalt "Systemet" foreligger en så kompakt motvilje mot at store feil kan være begått, at dette kan være til hinder for at Torgersen sak får en objektiv og riktig vurdering uansett av hvilket organ innenfor "Systemet" hans sak behandles. Man kan frykte at organet vil være forutinntatt og lete etter muligheter for å finne en forklaring som skjuler feilene som ble begått, slik at "Systemet" ikke stilles i et uheldig lys.

Jeg har tidligere i stevningen forklart hvordan de 3 egenskapene for barnårsbeviset fullstendig har sviktet og at det var disse 3 egenskapene som dannet hele grunnlaget for at beviset ble betraktet som så sikkert (en milliard til én iflg Dorenfeldt). Jeg har også begrunnet at det ikke foreligger andre muligheter enn at de sakkyndige fra 1958 må ha forklart seg mot bedre vitende for dette beviset. Alt dette var fullt ut klarlagt så tidlig som i 1999. Likevel ser vi at Høyesterett i 2001 stolte på påtalemyndigheten og dens sakkyndige da retten ga sin uttrykkelige tilslutning til vurderingen til påtalemyndighetens sakkyndige (Kåre Venn m.fl.) om at forskerne den gangen "*gjennomførte undersøkelsene på en omhyggelig og objektiv måte*" slik at man ikke kan se "*at man på daværende tidspunkt ikke kunne ha angrepet saken på noen bedre måte enn det disse to gjorde.*" Og så konkluderer Høyesterett med at "*barnårsbeviset ikke er vesentlig svekket.*" Godt hjulpet av

Høyesterett hevder nå påtalemyndigheten og kommisjonene at barnårsbeviset er like sikkert nå som det ble vurdert til å være i 1958.

Det er når man ser slikt, man stiller seg selv spørsmålet om hva som er grunnlaget for rettssikkerhet i Norge. Man skal ha både en solid utdanning og være en solid tilhenger av "Systemet", fortrinnsvis med lang fartstid derfra for å være i stand til å trekke slike faktiske konklusjoner om dette bevisets sikkerhet som Høyesterett gjorde, når det var klarlagt at alle forutsetningene for dette beviset totalt hadde sviktet.

Man kan på denne bakgrunn også forstå hvor vanskelig det vil være for Torgersen å oppnå rettferdighet. Det har ikke vært nok i hans tilfelle å bevise at bevisene ikke holder. De legges til grunn likevel ved at man ser hen til irrelevante og uholdbare utlegninger om forsvarlig behandling i 1958 i stedet for direkte å vurdere og ta hensyn til den konkrete bevisvikten. Hensynet til "Systemet" teller mer enn hensynet til rettssikkerhet for den enkelte dersom feilene som er begått, blir store nok.

Anslagsvis 90 % av bevisene i Torgersens sak har etter mine (ikke logisk holdbare) beregninger sviktet, kanskje så mye som 95 %, kanskje så lite som 80 %. Likevel er det "Systemets" mening at man ikke trenger noen ny bevisvurdering av denne grunn. Det er fortsatt sikkert at Torgersen er gjerningsmannen. Men når ble 10 % av et sikkert bevis, et sikkert bevis uten at man trenger å vurdere noe som helst? Svar blir: i Torgersens tilfelle. Også her skal man være en ihuga "System"tilhenger for å komme til noe slikt. De aller, aller fleste utenfor systemet vil forstå behovet for en ny skyldvurdering i et slikt tilfelle. Men det er av "Systemets" personer Torgersen også neste gang skal få avgjort sin sak.

Torgersens beste håp synes å være en våken presse og en opinion som følger saken slik at "Systemet" ikke lenger kan la irrelevante vurderinger, logiske kortslutninger, ignorering av bevis i Torgersens favør og bevisfusk dominere. Selv om saken "bare" gjelder Torgersen, gjelder den egentlig alles rettssikkerhet dersom "Systemet" nok en gang tillates å fortsette i sitt gamle spor.

På bakgrunn at de erfaringer man har hatt i Torgersens sak i alle deler av vårt rettssystem, vil det på et senere stadium bli vurdert å kreve at settedommer utenfor hele "Systemet" oppnevnes for å dømme i Torgersens sak.

Det nedlegges slik

p å s t a n d :

1. Gjenopptakelseskommisjonenes vedtak av 6. desember 2006 og 26. august 2010 for Fredrik Fasting Torgersens begjæring om gjenopptakelse av Eidsivating lagmannsretts dom av 16.juni 1958 mot ham er ugyldige.
2. Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot Fredrik Fasting Torgersen gjenopptas
3. Subsidiært: Riksadvokaten plikter å begjære gjenopptakelse av Eidsivating lagmannsretts dom av 16.juni 1958 mot Fredrik Fasting Torgersen.
4. Atter subsidiært: Gjenopptakelseskommisjonen plikter å treffe beslutning om gjenopptakelse til fordel for Fredrik Fasting Torgersen for så vidt gjelder Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot ham.

5. Atter subsidiært: Gjenopptakelseskommisjonen plikter å behandle Torgersens begjæring om gjenopptakelse på nytt med medlemmer som ikke til nå har vært medlemmer eller varamedlemmer i kommisjonen.
6. Fredrik Fasting Torgersen tilkjennes sakens omkostninger.

Dette prosesskrift i 6 (undertegnede) eksemplar. Stevningen er også sendt til sakens to parter og Regjeringsadvokaten samt tingretten direkte pr mail.

Oslo den 20.mai 2011

Jan Tennøe